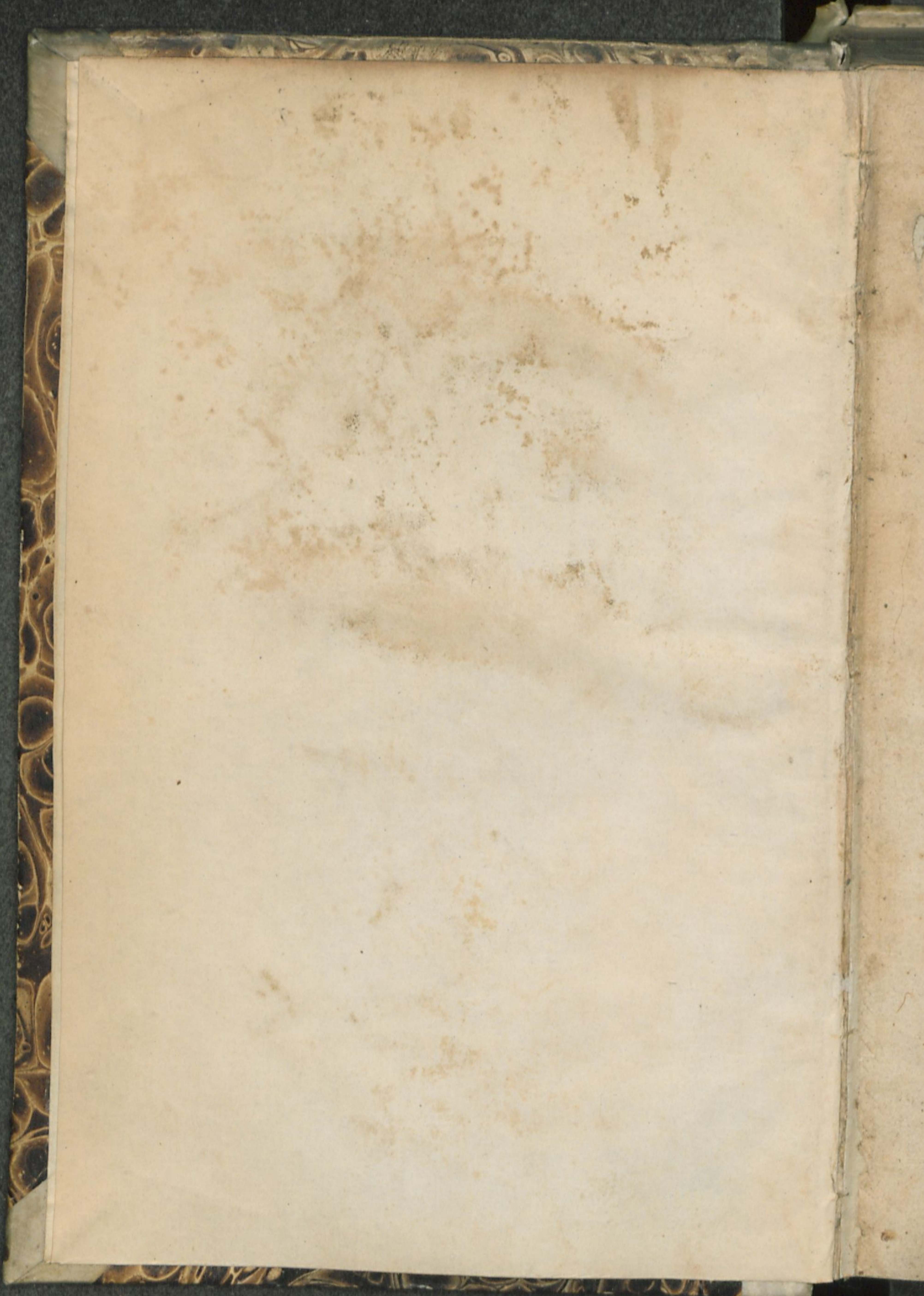

Fl. 22.

AUDOMARI TALÆI

RHETORICA,

E

P. RAMI REGII PRO-
FESSORIS PRÆLE-

CTIONIBUS OB-
SERVATA.

*Cui præfixa est epistola, quæ Lectorem de
omnibus utriusq; Viri scriptis prope-
diem edendis commonefacit.*

FRANCOFURTI.

Apud Andream Wechelum,

1577.

AUDOMARI TALE

RHETORICA

E

RAMI REGII PRO

FESSORIS PRINCE

CRONICIS OB

COPIA

LIBRARI

LIBRARI

LIBRARI

LIBRARI

LIBRARI

ANDREAS WECHELVS
Lectori S. D.

HGo ut omni officio P. Ramum,
dum viveret, prosequi semper
studui, ita beatam mortui me-
moriã omni pietatis observan-
tia, quæ optimo viro tribui de-
bet, dignissimam esse statuo. Nam & singula-
ris morum probitas, innocentia, publicæ utili-
tatis studium, ceteraq; eximie virtutes, vivo
illi bonorum amorem meritò conciliarunt, &
indignus nefariæ cædis illatæ casus, superstiti-
bus desiderium ingens cum mærore accendit.
Verùm hæc mihi propria causa tanti in homi-
nem amoris, præter commemoratas illas om-
nibus communes, extat, & ad extremum usq;
spiritum extabit, quòd suas lucubrationes no-
stris typis excudi voluit, atq; in eo semper ani-
mi proposito, ex quo semel me sibi typographũ
asciuit, quãtum quidem temporum ratio ferre
visa est, perseveravit: ut quoscũq; ille libros ve-
lut liberos quosdam procreabat, ad eos edendos

A ij

LECTORI

†
 meam operam, fidem ac diligentiam tanquam
 obstetricis munus obire iuberet. In quo cum mi
 hi nō vulgarem honorem haberi perspicerem,
 nullis laboribus, nullis sumptibus (qui neq; pau
 ci neq; modici faciendi fuerunt) parcendū esse
 duxi, quin, quanta ille cura ac studio omnia
 scribebat, tanta per me industria in lucem ter
 sissimis typis emitterentur. Quod dum sedulō
 feci, saepe fuit ille mihi adeundus, & rogandus,
 saepe fuit quod inchoaveram communicādam,
 ut omnia rectē curarentur, ea potissimū in
 quibus a cōmuni reliquorū more discedebat:
 deniq; editum fœtum saepe (quod Atticis obstē
 tricibus solēne fuit) ferens, ἀμυδρὸμα ὠετῆξιν
 coactus sum. Quem laborem cūm totos quindec
 im annos cōtinēter exantlaverim, quām ma
 gni sumptus mihi fuerint faciendi, quanta soli
 citudo animum meum fatigaverit, omnibus &
 quis rerum hūjusmodi estimatoribus facilē cō
 stare arbitror, cūm praesertim post emissam ali
 quam editionem, alia a superiore, multis saepe
 locis immutata, statim sufficiēda esset. Solebat
 enim vir ille manū suis scriptis iam editis sub
 inde admoveere: quae, nonnulla addens, aut adi
 mens, aut etiam ordinem mutās, recudebat, ac
 quasi nova faciebat. Quam rem cūm illi pleri
 que vitio verterent, qui constantia gloriolam
 venan

venantur, ut ab iis quæ semel senserunt aut dixerunt nunquam discedant: ille cōtrā nunquā sibi quiescendum existimabat, quin limatiora prioribus posteriora dare conaretur, interim jam confecto in præsens labore, adolescentium studia juvarētur. Nec dubitandum est quin toties lābendo fœtu hoc conaretur, ut id unus præstaret, quod multi scriptores variis sibi invicē seculis succedētes perficere studuerūt: quorū postremos videmus multa, superiorū scriptis observatis addidisse, detraxisse, mutasse, emēdasse. Quæ cūm ita sint, ut diligētiam quàm potui maximam vivo integerrimo viro præstiti, sic quoq; illi hodie superstes (cui in morte oppetenda cū multis piis perfidiosè oppressis penè socius fui, è furētis plebis faucibus ope divina erept⁹) ita mortuo operam sedulam pro virili navare constitui. Itaq; cūm post ejus obitum viderem illius scripta à nonnullis doctis viris in pretio haberi cœpta cōquiri, quosdā etiā typographos ad ea excudēda accingi, ac nō neminē esse, qui jam manum operi admoverit: (nempe quia

Pascitur in vivis livor, post fata quiescit)
cæpi egomet cogitare rē meā in hoc negotio præcipuē agi: gravissimāq; causā me habere arbitratus sum, cur alios falcē in meā messē immittere prohiberē. Neq; enim mihi tam diuturnæ

possessionis interversionem ferendam esse existi-
 mavi, quin illius retinenda interdicto agere,
 eamq; velut lege vindiciarum recuperare. Qua
 sane causa etiam si sola moveri me significare, ni-
 hil absurdum, credo, facere viderer, si quis typo-
 graphicarum legum rationem habeat: Verum hac in-
 re officii mei potissimum & primam rationem ha-
 bui, ut & mortui existimationi, & studiosorum
 utilitati consulam. Quod me praeter ceteris presta-
 re posse profiteri non dubito, qui penes illi assides,
 quae postremo tempore, ac propere sub morte partu-
 riebat, animadvertere potui, atq; adeo nunc effi-
 cere possum ne pridiana pro recetibus, id est maio-
 ri studio elaboratis, & accuratius politis, iuven-
 tuti obtrudatur: sed magis ut quae δευτέρων προ-
 νήσεων sunt (imò ὑστέρων potius, atque ita σοφωτάτων)
 summa fide atq; cura studiosis offerantur. Quam
 ad rem recte perficiendam, non de futuros mi-
 hi optimi viri amantissimos homines confido,
 Petrum Bergeronium in primis, Losellum, Arnal-
 dum Ossatum, Ioannem Poetevinum, nonnullosq; a-
 lios, quos acerrimo iudicio praeditos esse scio, ut
 (quemadmodum de matre sua perita obstetrice
 apud Platonem loquitur Socrates) alienos fetus
 a genuinis, vitales ab imbecillis discernant. Ho-
 rum ego opera, consilio & autoritate, P. Rami
 τῶν τοῦτον δὲν ἰσοπλάτων (neq; enim ullos ἀγόνους vel ἀνεμι-
 στῶν

sius edidit) postremos nimirū, & cūm iudicio
 maximé, ob longū docendi usū cōfirmato vale
 bat, natos, in maximā studiosorū utilitatē e-
 missurū me recipio. Hujus rei documētū ac spe-
 cimen jam vobis præbui in Grāmatica Latina
 á nobis anno 1572. excusa: quā qui conferre cū
 ea volet, quæ Basileæ aliquot anté annis edita
 fuerat, facilité intelliget quē admodū vir ille se-
 ipsum quotidie superare cōtenderet. Eodem an-
 no Dialecticā recognitā, & velut suprema ma-
 nu elaboratā dedimus. Quin & Talei Rheto-
 ricā eadē cura & fide emēdatā tunc emisimus.
 Nam quod ipse autor, si per longiorem vitam
 licuisset, facturus erat, putavit P. Ramus pro
 summa studiorū & voluntatū conjūctione, in
 qua simul vixerāt, sibi præstandū esse. Has tres
 sermocinales (quas vocāt) artes, paulo ante im-
 manē illā lanienam dedimus, nūc á Rhetorica
 rursum edenda initiū facimus. Sūt etiam alia
 nonnulla, quæ apud Autorē latebāt, quæ docti
 viri ex manibus sicariorū quibus potuerūt ra-
 tiōibus extorta, nobis cōmunicare decreverūt,
 præsertim in aliquas Cic. oratiōes. Quæ omnia
 primo quoq; tēpore, optimo ordine & cōmodis-
 sima forma digesta, efficiemus ut ad eloquētiæ
 & philosophiæ cōjungenda promovēdaq; stu-
 dia prodeāt. Hæc dū paramus, tum studiosos ro-

A iiij

gamus ut istis interim fruantur, tum verò reli-
quos typographos monemus, ne dum intempe-
stiva diligentia alienæ industriæ nocere stu-
dent, communi ipsorum studiosorum utilitati
officiant: imò ne committāt, ut sibi ipsi obsint,
dum infectum esse frustra optabunt, quod præ-
propera festinatioe factum fuerit. Potius qui-
eti expectent, dum ea proferatur, quæ in poste-
rum omnibus ex æquo amplissimum sint fru-
ctum allatura. Valete, Francofurti IIII.
Cal. Martias. 1575.

P. RA-

FETRUS RAMUS
LECTORI

S. D.

HABES Lector, in duobus libellis Rhetoricam elocutionis & actionis ab Audomaro Talæo non tantum é rhetorum officinis de promptâ, sed ex eloquētium hominum spatiis observatam, & legitima in primis methodo conformatam. Quicquid enim Aristotelis vel Isocratis arculæ, quicquid Ciceronis vel Quintiliani *μυροθήκη* de hac arte complectūtur, id totum hic copiosè & integrè propositum est. Hic insignibus poëtarum & oratorum exemplis, id est usu ipsius eloquentiæ magistro, demonstratum & illustratum, quæ sit in tropis gratia, quæ delitiæ sint in figuris verborum, qui in figuris sententiarum nervi ac thori, quæ vis in voce, quæ suadæ medulla sit in gestu totaq; actione: corpusq; artis universum partibus ac membris aptissimè compositum atque collocatum: deniq; vivam quandam eloquentiæ imaginem Apelles hic noster tibi re-

10

præsentare voluit, quò facilius præstan-
tium in dicendo hominum rhetoricas
virtutes & intelligeres, & intellectasimi-
tando & commentando tibi compara-
res. Qua laude Grammatica omnium ar-
tiũ apud omnes scholas, de quibus quic-
quã nosse potui, cumulatissima est, pau-
cis præceptis, exercitatione frequenti &
assidua grammaticos innumerabiles in-
formando. Rhetorica si ita doceretur, si
ita exerceretur, oratores tam multos ex-
hiberet, quàm multos grammaticos grã-
matica quotidie nobis exhibet. Si quid
autem rhetoricum in ipsa Rheto-
rica prætermisissum putabis,
Rhetoricæ in Cicero-
nem & Quintilia-
num scholę tibi
satisfacient.
Vale.

AUDO-

II

AUDOMARI TA-
LÆI RHETORICÆ LI-
BER PRIMUS DE
ELOCUTIONE.

CAP. I. QUID RHETORICA,
& quid elocutio?

RHETORICA est ars benedi-
cendi: cujus virtus pruden-
ter adhibita, mirabiles effe-
ctus habet. Ideoq; Plato so-
phistis Græciæ & Rhetori-
bus iratus, hanc ipsam artem ὀψοποικλῶ, κομ-
μοποικλῶ, κολαπικλῶ, γρηπικλῶ quandam obsonan-
di, fucandi, adulandi, incantandi peritiã
appellat. Platonem quoque secutus Ari-
stoteles, totum Rhetoricæ facultatis arti-
ficium, in bene morata civitate superva-
caneum esse judicat: tantumq; ob au-
ditoris peruersitatem inventum. De-
nique Romani Roma ^{in Roma} Rhetoricam ex-
pulerunt, hodièq; Turcæ Turcia tota
é liberalibus artibus rhetoricam solam
averfantur. Et quidem nullum est vel cõ-
dimenti vel fuci, vel adulationis vel in-
cantationis genus, quo rudes illi & im-

periti auditores (e quibus totæ civitates constant) facilius quàm rhetoricis ornamentis ad idoneam sententiam accommodatis capiantur. Attamē uterq; philosophus è Rhetoricæ artis magisterio laudem affectavit: & istis ipsis cōvitiis Rhetoricam hominum reginam effecit: sæpeque aliàs ψυχαστογὸν flexanimam nominatim appellavit. Romaniq; tandem mirifico bene dicendi studio flagrarunt, & Turcæ māsuetiores facti, in Græcia præsertim, eloquentiæ parente ac magistra, sine dubio flagrabunt. Partes Rhetoricæ duæ sunt, elocutio & pronuntiatio. Elocutio est exornatio orationis, eaque per se plurimum potest: ut in Curione, qui tametsi cæteris eloquentiæ laudibus maximè nudus esset, tamē elocutionis splendore, & copia, & bonitate quadam expedita, & profluente celeritate, orator proximus optimis numeratus est.

CAP. 2. QUID TROPUS,

κατάχρησις, ὑπερβολή, ἀλληγορία.

Elocutio est tropus aut figura. Tropus est elocutio, qua verbum à nativa significatione in aliam immutatur. Tropus

pus

pus verò Aristoteli ab accuratè docendo aliquando videtur alienus: quia velut ambiguitatis & obscuritatis latebra quædam sit: Ideoq; fortasse Platonis oratio tropis frequentior, eidem visa est habere redundantiam, fucum, novitatem quandam. Sed aliàs tamen idem tropos collaudat, qui significantes & grati & è propinquo sumpti fuerint. Et certe tropum necessitas genuit, inopia coacta & angustiis: pòst autem delectatio jucunditasq; celebravit. Nam ut vestis frigoris depellendi causa reperta est primò, pòst adhiberi cœpta est ad ornatū etiam corporis & dignitatem: sic verbi modificatio instituta est inopiæ causa, frequentata delectationis. Delectat autem ideo, vel quia ingenii specimen est, transilire ante pedes posita, vel quòd is qui audit, aliò ducitur cogitatione, neq; tamē aberrat: quæ maxima est delectatio. Hæc igitur prima sunt condimenta orationis, primaq; fucati medicamenta ruboris & cædoris. Sed tamen verecundus debet esse tropus, ut deductus esse in alienum locum, non irruisse: atq; ut precario, nō vi venisse videatur. Quòd si durior vel inæ-

qualior fuerit, *κατάχρησις* abufio dicitur. *αίτιαι*
ρολογία grammaticis dicitur, 4. Æneid.

Hunc ego si potui tantum sperare dolorem.

” Sperare pro timere. pro Mar. Gladium
 ” vagina vacuum non vidimus, dixit ora-
 tor. Quod ex Livio nudum diceret. Au-
 dacia autem tropi, *ὑπερβολή* superlatio ap-
 pellatur. Sed cūm troporum singulorum
 ornatus magnus est, tūm cōtinuatorum
 & conjunctorum multo maximus: quæ
 continuatio (si lubet) *ἀλληγορία* inversio no-
 minetur. Sed in allegoria tenendum est
 illud, ut quo ex genere rerum cœperis,
eodem desinas: secus inconsequentia fœ-
 distima fuerit, ait Quintilianus.

CAP. 3. DE METONY-
 mia causa.

Troporum genera duo sunt. Primum
 est Metonymia & Ironia. Metonymia
 est tropus cause ad effectum, subjecti ad
 adjunctū, vel contra. Metonymia cause
 est efficientis aut materiae. Efficientis, ut
 cūm inventor & author pro ipsis effectis
 rebus usurpantur. Æneid. 1.

Tū Cererē corruptam undis Cerealiaq; arma
Expediunt. -- id est fruges. pro Marc.
 Quos

Quos amissimus cives, eos Martis vis ^{ce} perculit, non ira victoriae. Martis, id est ^{ce} praelii. Georg. 1.

*Mars punit pro
prælio punit
victoriam et
victoriam, illi n. d.
ta officiosam*

Aut dulcis musti ^{in igne} Vulcano decoquit humorem.

id est igne. Terent. Eun.

Sine Cerere & Libero ^{cibo} ^{vino} friget ^{amor.} Venus.

id est, sine cibo & vino, amor friget. Allegoria hic est. Vulcanum pro igne vulgò ^{ce} audivimus: Et vario Marte pugnatum, ^{ce} eruditus est sermo: Et Venerē, quā coitum ^{ce} dixisse magis decet. Ita Liberum & ^{ce} Cererē pro vino & pane, licentiū quā ^{ce} ut fori severitas ferat, ait Quintilianus ^{ce} lib. 8. cap. 6. Est præterea hic valde usitatum, imò (quia verbum deest) necessariū, scriptores pro scriptis operibus appellare. Sic Mart. 14. appellat Livium pro historia à Livio scripta.

Pellibus exiguis arctatur Livius ingens, ^{scripta Livij.}

Quem mea non totum bibliotheca capit.

Metonymia materiae. Horat.

*Non domus & fūdus, nō eris acervus & auri, <sup>nummorum acer
vīs.</sup>*

A Egroto domini deducit corpore febres.

Hic æs & aurum pro nūmis æneis & au-

reis vsurpantur. 2. Leg. Æs & ferrū duelli ^{arma} ^{excere & ferro} ^{facta.}

insignia sunt, non fani. Hic æs & ferrum ^{ce}

pro æneis & ferreis armis. Verr. 6. Cūm

essent triclinia strata, argentumq; expo-
 ” situm in ædibus. Argentum significat
 ” hîc argenteam supellectilem.

CAP. 4. DE METONYMIA
effecti.

Metonymia effecti est, cum ex effectis
 efficiens significatur. Agr. 2. Nolo suspen-
 ” sam & incertam plebem Romanam ob-
 ” scura spe, & cæca expectatione pendere.
 ” Spes obscura dicitur, quia reddit incer-
 tos sperantes: & expectatio cæca, quia
 cæcos & ignaros expectantes reddit. Ho-
 rat. i. lib. Od. 14.

*Pallida mors æquo pulsat pede pauperum taber-
 Regumq; turres, o beate Sesti.* (nas

Pallidum propriè dicitur, quod palle-
 scit: sed in hoc exemplo pallida mors di-
 citur, quæ pallidum mortuum efficit. Itè
 Æneidos. 6.

Pallentesq; habitant morbi, tristisq; senectus.
 ” Sic orator præcipitem iram, hilarem ado-
 ” lescētiam, segne otium dixit, ait ibidem
 Quintilianus. Imó veró hinc & oratorū,
 & poëtarum plurima epitheta sunt.

CAP.

CAP. 5. DE METONYMIA

subjecti.

Metonymia subjecti est, cum nomen proprium rei subjectæ ad significandam rem adjunctam traducitur: ut cum ponitur continēs pro re cōtenta. Est veró metonymia hæc lōgē frequentissima, cū locus pro ipsis incolis usurpatur. Æn. 5.

Invadunt urbem somno vinoq; sepultam. urbis nomine pro incolis

3. Catil. Urbs pulcherrima, florentissima, potentissima. In Pis. Quod in me carcerem effudistis, id est qui in vinculis & carcere erāt, vel digni carcere. pro Pōp. Testis est Italia, quā ille ipse victor L. Sylla, hujus virtute & consilio confessus est fuisse liberatam: Testis est Sicilia, quam multis undiq; vincētā periculis, non terrore belli, sed celeritate consilii explicavit: Testis est Gallia, per quam legiōibus nostris in Hispaniam iter, Gallorū interneccione patefactum est: Testis est Hispania, quæ sæpissimé plurimos hostes ab hoc superatos prostratosq; cōspexit. Hic Cicero Italiam, Sicilia, Gallia, Hispaniam posuit pro Italis, Siculis, Gallis, Hispanis. Aliter etiā locus ad res locatas tradu-

„ citur. I. de Orat. Agé veró, ne semper fo-
 „ rum, subsellia, rostra, curiãq; mediteris.
 id est actiones rhetoricas in foro, in sub-
 „ sellis, in rostris, in curia: quæ allegoria
 „ est, ut rursus ibidem. Quod quidem si
 „ erit á vobis impetratum, magnam habe-
 „ bo, Crasse, huic palæstræ & Tusculano
 „ tuo gratiam, & lōgē Academię illi ac Ly-
 „ cio tuum hoc suburbanum gymnasium
 „ anteponam. Hic enim per Academiam,
 Lycium, Tusculanum, intelligimus do-
 „ trinam celebratam in Academia á Pla-
 tone, in Lycio ab Aristotele, in Tuscula-
 no á Cicerone. Ex hoc genere etiam est
 illud, *cum ex possessore possessa res in-*
telligitur. Æneid. 2.

---jam proximus ardet

Ucalegon. --- id est Ucalegonis do-
 mus. In prosa longé frequētissimum est.
 Horat. *Apud me est.* id est domi meæ. Ci-
 „ cero: Ego cum triduo cum Pompejo, &
 „ apud Pompejum fuissem. Idem: Malo
 „ tecum apud te ambulare, id est domi tuæ.
 Sic dicimus hominē devorari, cujus pa-
 trimonium devoratur, ait Quintilianus.
 & sic Terent. Heaut.

Quid te futurum censes, quem assiduē exedēt?
& cuius bona quōkdīē sustinēt. Sic ab

Sic ab Annibale cæsa apud Cannas sexaginta millia Romanorum dicimus, quia ab exercitu, cujus dux erat Annibal, cæsa sunt. Sic litigantium clientum advocati personas suas pro clientum personis usurpant. Pro Cæcinn. Restituisse te dixi: nego me edicto Prætoris restitutum esse. Sic Cicero Pisonem advocatū partis adversæ alloquitur, tanquam Ebutius id diceret Cæcinnæ.

CAP. 6. DE METONYMIA
adjuncti.

Metonymia adjuncti est, cum ex adjunctis res subjectæ significantur. Si nomina virtutum ipsarum pro bonis viris, & vitiorum pro malis, & multarum aliarum rerum, pro personis, quibus adjunctæ sunt, usurpantur. I. Verr. Quas res luxuries in flagitiis, crudelitas in suppliciis, avaritia in rapinis, superbia in contumeliis efficere potuisset, eas omnes sese hoc uno Prætoře per triennium pertulisse. Luxuries pro luxurioso ponitur, crudelitas pro crudeli, avaritia pro avaro, superbia pro superbo. & continuatio quatuor metonymiarum allegoriã facit. Sic

signum pro re significata ponitur, ut pu-
 „ bes pro juventute. Pro Mil. Cui omnem
 „ Italiae pubem. Sic adjunctum temporis
 „ pro subjectis. O tempora, ó mores, pro
 „ perditis temporum & malé moratis civi-
 „ bus. i. Catilin.

Aspera tum positis mitescent secula bellis.

i. Æneid.

Ex hoc genere metonymiæ sunt illa
 „ Ciceronis hyperbolica: O scelus! ó la-
 „ bes! ó audaciam incredibilem! & similia.
 „ Locus ille in Pisonem, in signem quæsti-
 „ onem ex intelligentia metonymiæ hujus
 „ exprimit: Non ulla tibi (inquit) invidia
 „ nocuit, sed versus tui. Nimis magna pœ-
 „ na te consule, constituta est poëtæ sive
 „ malo, sive libero. Scripsisti enim versus:
 „ *Cedant arma togæ.* ---
 „ Quid tum? Hæc res tibi fluctus illos exci-
 „ tavit. At hoc nusquam opinor scriptum
 „ fuisse in illo elogio, quod te Cōsule in se-
 „ pulchro Reip. incisum est, Velitis, jubea-
 „ tis: ut non quód M. Cicero versum fece-
 „ rit, sed quód vindicarit. Veruntamē quo
 „ niam te non Aristarchum, sed Phalarin
 „ Grammaticum habemus, qui nō notam
 „ apponas ad malum versum, sed poëtam
 „ armis

armis persequare, scire cupio quid tan-
dem isto in versu reprehendas,

Cedant arma togæ.

Tuæ dicis (inquit) togæ summum im-
peratorem esse cessurum. Quid nunc te
a sine, literas doceam? non opus est ver-
bis, sed fustibus. Non dixi hanc togam,
qua sum amictus: nec arma, scutū & gla-
dium hujus imperatoris: sed quod pacis
est insigne, & otii, toga: contra autem ar-
ma, tumultus atque belli: more poëta-
rum locutus, hoc intelligi volui: bellum
ac tumultum paci atque otio concessu-
rum. Quære ex familiari tuo Græco illo
poëta, probabit genus ipsum, & agno-
scet: neque te nihil sapere mirabitur. Pro
Marc. uterque tropus cum propriis ver-
bis adjungitur. Sempërque mea consilia
pacis & togæ socia, non belli atque armo-
rum fuerunt. Aliquando in uno verbo
metonymia duplex est. Pro Marcello.
Victoriæ ferocitatem extimescere, pro
ferocem victoriam, modus est quartus.
Et ferocem victoriam, quæ faciat victo-
rem ferocem, secundus modus est. Ergo
hæc metonymiæ ubertas est tam latis in
causarum, effectorum, subjectorum, ad

junctorum campo finibus propagata.

CAP. 7. DE IRONIA.

Ironia, est tropus á contrario ad cōtra-
rium. εἰρων cavillator, simulator, dissimu-
lator, illusor, irrifor: sic εἰρωνεία simulatio,
dissimulatio, dissimulantia, illusio, irrifio
dicitur. Hoc proprium est in hoc tropo
nomen. Valet autem tropus hic, cū ad
cætera omnia, tum in primis ad joca-
dum: in eoque genere Socratem Cice-
ro author est 2. Orat. lepore & humani-
tate cæteris præstitisse: vnde & ipse εἰρων
appellatus est, quód se imperitum finge-
ret, admirator aliorum tanquam sapien-
tum. Percipitur autem ironia, vel rei, vel
pronuntiationis, vel utriusque dissensio-
ne. Nam si altera, vel utraque dissentit á
verbis, apparet voci mentem esse contra-
riam. Genera ironiæ (si qua sint) dissen-
taneis dividuntur.

Ironiæ libertas magna est in his for-
mulis. Terent. Eun.

Heus bone vir, curasti probé,

Centurioni a pugna absentiam excu-
santi, quód in castris custodiæ caussa re-
mansisset: Non amo (dixit Africanus) ni-
míum

miúm diligentes. Sic cüm Lamia defor-
 mis interpellaret odioſe, Audiamus (in-
 quit Crassus) pulchellum puerum. Cüm
 eſſet arrifum: Non potui mihi (inquit La-
 mia) formam ipſe fingere, ingenium po-
 tui. Tum hic, Audiamus (inquit Crassus)
 diſertum. Multó etiam arrifum eſt vehe-
 métius. Generis hujus eſt illa ſimulatio:
 Liberatus ſum, Respiravi, Bene habet.
 Sed *ειρωνία* continuata, facit allegoriam
 gratiorem: In Clodium, Integritas tua te
 ſervavit, (mihi crede) pudor eripuit, vita
 antea cta ſervavit. Verr. 3. Dum eſt unde
 juſ civile diſcatur, adoleſcentes ei in di-
 ſciplinam tradite: mirum eſt hominis in-
 genium, mira prudentia. *Æneid. 4.*
Egregiam veró laudē, & ſpolia ampla refertis
Tuq; puerq; tu': magnū & memorabile numē,
Una dolo divūm ſi fœmina victa duorum eſt.

Hic & rei, & vocis, ſi oratio bene pro-
 feratur, diſſenſio manifeſta eſt.

Eſt & ironia quæ *ἰρωνία* præteritio
 quibuſdam dicitur, ut in hiſ formulis,
 prætereo, mitto. Pro Pomp. Sinite hoc
 loco, Quirites, (ſicuti poëtæ ſolēt, qui res
 Romanas ſcribunt) præterire me noſtrā
 calamitatē, quæ tanta fuit, ut eam ad au-

» res L. Luculli, non é prælio nuncius, sed
 » ex sermone rumor afferret. 8. Æneid.

*Quid memorem infandas cedes? quid facta ty
 Effera?----- Et 10. Æneid.* (ranni

Quid repetã exustas Erycino in littore classes?

*Quid tempestatum regem, ventosq; furentes
 AEolia excitos? aut actam nubibus irim?*

» Pro Clu. Mitto illam primam libidi-
 » nis injuriam: mitto nefarias generi nu-
 » ptias, mitto cupiditate matris expulsam
 » matrimonio filiam, &c. Nihil de alte-
 » ris Oppianici nuptiis queror: Prætereo
 » quòd eam sibi domum sedemque dele-
 » git, in qua quotidie superioris viri mor-
 » tis indicia, & spolia fortunarum videret.
 Ironia denique est, quæ ἀπόφασιν negatio
 » dicitur. Non agam tecum jure summo:
 » non dicam quod fortasse obtinerẽ. Verr.
 » 1. Nec ea dico, quæ si dicam, tamen infir-
 » mare nõ possis, &c. Sunt hæc & alia in te
 » falsi accusatoris signa permulta, quibus
 » ego nuncutor. Hic, Nec ea dico, Non u-
 » tor ἀπόφασιν similem habent.

CAP. 6. DE METAPHORA.

Tropi primum genus adhuc fuit in
 metonymia & ironia: secundum sequi-
 tur

tur in metaphora & synecdoche. Metaphora est, quando ex simili significatur simile. Itaque metaphora est ad unum verbum contracta similitudo. Tropus autem nullus est florentior quam metaphora, nec qui plus luminis afferat orationi: præsertim si ratione sumpta est, & ad sensus ipsos admovetur, maximè oculorum, qui est sensus acerrimus. Nam & odor urbanitatis, & mollitudo humanitatis, & murmur maris, & dulcedo orationis, sunt ducta à cæteris sensibus. Illa veró oculorum multó acriora, quæ ponunt pené in conspectu animi, quæ cer-
nere & videre non possimus. Sed hæc omnia plenioribus exemplis melius intelligentur. Nihil est autem in rerum natura, vnde simile duci non possit: indidemque ideo & metaphora. Pro Sest. Cujus
ego patrem, Deum atque parentem statuo fortunæ nominisque mei. Hic tanquam Deum & parentem intelligis. 1. Tuscul. Honos alit artes, omnesq; incenduntur ad studia, gloria. Æn. 4.

Spem fronte serenat, Item,

Magnóque irarum fluctuat æstu.

2. Orat. Ut sementem feceris, ita metes.

„ In Brut. Latrant quidam oratores, non
 „ loquuntur. In Pisonem, cum de Epicu-
 „ reo voluptatis magistro agitur, Ad illius
 „ hanc orationem adhinniit.

Hyperbole veró & Allegoria in me-
 taphoris præcipuam laudem obtinent: &
 hic vulgo etiam præcipuè collocantur.
 Atque ex hyperbolica metaphora ori-
 tur mira sublimitas orationis, cum rebus
inanimatis actum quendam & animos
damus, ut Arist. ii. cap. 3. Rhet. admonu-
it: deinde Quintil. lib. 8. cap. 6. Æneid. i.

--- *geminique minantur*

In cælum scopuli. --- Item Æn. 8.

--- *Pontem indignatus Araxes.*

„ Pro Marcel. Parietes, mediusfidius C.
 „ Cæsar, ut mihi videntur, hujus curiæ tibi
 „ gratias agere gestiunt.

Allegoriæ multó sunt hic illustrissimæ
 „ Philip. 4. Virtus est una altissimis defixa
 „ radicibus, quæ nunquam vi labefactari
 „ potest, nunquam dimoveri loco. 3. Catil.
 „ Memoria vestra, Quirites, nostræ res a-
 „ lentur, sermonibus crescent, literarum
 „ monumentis inveterascent, & corrobo-
 „ rabuntur. Vet. 4. Ipse inflammatus scele-
 „ re, venit in forum: ardebant oculi, totoq;
 ex ore

Hyperbole

ex ore crudelitas emicabat. Hor. i. od. „

O navis, referent in mare te novi

Fluctus: ó quid agis? fortiter occupa

Portum.---

De Orat. Quare Coracem istum ve- „
strum patiamur nos quidem pullos suos „
excludere énido, qui evolent clamato- „
res odiosi ac molesti. In Pis. Neq; tam fui „
timidus, ut qui in maximis turbinibus ac „
fluctibus Reip. navem gubernassem, sal- „
vamq; in portu collocassem, frontis tuæ „
nubeculam, aut collegæ tui cõtaminatũ „
spiritum pertimescerem. Alios ego vidi „
vêtos, alias prospexi animo procellas: a- „
liis impendentibus periculis nõ cessi: sed „
unum me pro omniũ salute obtuli. Fron- „
tis nubeculam, & contaminatum spiri- „
tum, hyperbolicam elationem habēt.

CAP. 9. DE SYNECDOCHE
membri.

Metaphora igitur ejusmodi fuit: su-
perest synecdoche, cùm ex parte totum,
aut contra significatur. Pars autem est
membrum vel species. Synecdoche mē-
bri est, quando ex membro integrum si-
gnificatur. Philip. 2. O tecta ipsa misera,

„ quàm dispari domino (quanquã quomo-
 „ do iste dominus) sed tamẽ quàm a dispa-
 „ ri domino tenebantur! Virgil. Æneid. I.
 „ *Haud aliter puppesque tuæ, pubesque tuorum.*

„ Prosa mucronem pro gladio, & tectũ
 „ pro domo recipiet: non autem puppim
 „ pro navi, nec abietem pro tabellis, ait
 „ Quintilianus lib 8. cap. 6. Allegoria que-
 „ dam hic est. Catil. I. Nullo me modo pos-
 „ se iisdem parietibus tutó esse tecum, qui
 „ in magno periculo essem, quód iisdem
 „ mœnibus contineremur. Hic parietes
 „ pro domo, mœnia pro urbe intelligis.
 „ Multorum te oculi & aures non sentien-
 „ tem; sicut adhuc fecerunt, speculabũtur
 „ atque custodient. I. Catil. Hic oculi & au-
 „ res, pro oculatis & auritis hominibus.

CAP. IO. DE SYNECDOCHE
speciei.

„ Synecdоче speciei est, cum ex spe-
 „ cie significatur genus. Catil. I. Certẽ verẽ
 „ dum non erat, ne quid hoc parricida civi-
 „ um interfecto, invidiæ mihi in posterita-
 „ tem redundaret. Sic infinitum numerũ
 „ dicimus pro magno. Plaut. *Sexcẽta licet e-*
 „ *jusmodi proferre.* Or. 2. Cujus ex ludo tan-
 „ quam

quam ex equo Trojano, innumeris principibus exierunt. Sic numerus singularis pro plurali: quo modo sæpe est in Livio, Romanus prælio victor. Georg. 3.

Haud secus, ac patriis acer Romanus in armis.

Itē Orat. 1. Quid tam necessarium est, quam tenere semper arma, quibus tectus esse possis? id est possimus, vel quilibet possit.

Allegoria hic est frequentior. Agr. 2. Cū haberet hæc Respublica Lucinos, Calatinos, Acidinos, homines nō solum honoribus populi, rebusq; gestis, verum etiam patientia paupertatis ornatos, & tum cū erant Catones, Philippi, Lælii, quorum sapientiam temperantiamque in publicis privatisque, forensibus, domesticisque rebus perspexeris: tamen ejusmodi res commissa est nemini. Hic Lucini, Calatini, Acidini, pro civibus honoratis & pauperibus: Catones, Philippi, Lælii, pro sapientibus & temperatis usurpantur. Sed hic troporum significatio etiam ab Oratore explicatur. Talis in Juvenale, Satyr. 2. allegoria est:

*Ultra Sauromatas fugere hinc libet & glacia-
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.*

Hic Sauromatas & glaciale Oceanum
dixit, pro quolibet remotissimo loco, Cu-
rios pro tēperatis, Bacchanalia pro quo-
libet intemperantiæ genere. Idem:

Quam si te Veneris commēdet epistola Marti.

Venerem & Martem dixit pro amica &
amatore: sic Eclog. 4. (*Argo*)

*Alter erit tum Tiphys, & altera, quæ vehat
Delectos Heroas, erunt etiam altera bella,
Atq; iterū ad Trojā magnus mittetur Achilles.*

Significat autē gubernatores, & naves,
& bellatores, & hostilia oppida. Sic Agr.
» 2. Hunc Capuæ Cāpano supercilio ac re-
» gio spiritu cum videremus, Magios, Blof-
» fios mihi videbar videre, ac Jubellios.

CAP. II. DE SYNECDOCHE
integrī.

Synecdoche totius est, quando ex to-
to pars significatur: estque integri vel ge-
neris: integri, quando ex integro signifi-
catur membrum. *Æneid. I.*

Pabula gustassent Troje, Xanthūq; bibissent.
Hic intelligis & partem pabuli, & partem
Xanthi fluvii, non tota pabula, non to-
tum Xanthum, Eclog. 2. (*grim.*)

Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Ti-
Epist.

Epist. 4. libr. Res vides quomodo se ha-
 beat: Orbem terrarum distributis impe-
 riis ardere bello. Orbem pro globo, Sy-
 necdoche est membri pro integro, & or-
 bem pro parte orbis, est synecdoche con-
 traria integri pro membro, id est pro im-
 perio Romano.

CAP. 12. DE SYNECDOCHE
generis.

Synecdoche generis est, quando ex
 genere significatur species. Pro Mar. Et
 certé in armis, militum virtus multum
 juvat. Virtus pro fortitudine. Hic tropus
 3. Tus. explicatur. 2. Cat. Sine dubio per-
 didimus hominē, magnificeq; vicimus.
 Hominem dicit pro Catilina. Verr. 3. Ad
 quam spē tam perniciosum, tam impor-
 tunum animal reservetis? Animal pro be-
 stia dixit Orator. Nec tamen quidlibet
 hic audebis, ut dicas pro equo quadrupe-
 dem, ait Quintilianus. Sic Tydides, & Pe-
 lides, pro Diomede & Achille: sic poëta
 pro Homero aut Virgilio, orator pro De-
 mosthene aut Tullio. Sic pluralis pro sin-
 gulari. Ad Brutum: Nos populo imposu-
 imus, & oratores visi sumus.

Allegoria hic etiam frequens est. Catil.
 „ I. Exire ex urbe Cōsul hostem jubet. His
 generalibus verbis, urbe, consul, hostem
 intelligis Roma, Tullius, Catilinam.

CAP. 13. DE EPILOGO
troporum.

Atque hæc de tropis: quorum si præ-
 stantia & excellētia spectetur, longé prin-
 ceps erit metaphora, ironia deinde succe-
 det, tertia erit metonymia, postrema, sy-
 necdoche. Usus autem etiam frequentis-
 simus est metaphoræ, deinde metony-
 miæ, tū synecdoches: rarissimus ironiæ.
 Hanc autem inductionem, octo Cicero-
 nis consulares à Petro Ramo observatæ
 concluderunt. At præcipuè tres species,
 metonymia metaphora, synecdoche, sæ-
 pe conjunguntur. In Piso. Unus ille dies
 „ mihi quidem instar immortalitatis fuit,
 „ cū Senatū egressū vidi populūq;
 „ Romanū universū, cū ipsa Roma
 „ propè convulsa sedibus suis, ad comple-
 „ ctendū conservatorem suū procede-
 „ re visa est: quæ me ita accepit, ut non mo-
 „ dō omnium generum, ætatum, ordinum
 „ viri ac mulieres, omnis fortunæ ac loci,
 sed

sed etiam mœnia ipsa viderentur, & tecta urbis ac templa lætari. Hic metonymiæ sunt, senatus pro senatoribus, Roma pro Romanis: synecdoche, tecta pro ædificiis, mœnia pro urbe: metaphoriæ autem illę, ex inanimatis & brutis rebus, animate & actuosæ, Procedere, accepit, lætari, præcipuam laudem obtinēt. Atque hæc prima Rhetoricæ elocutionis ἡ ψοπία καὶ κόμμωσις fuit.

CAP. I4. QUID 'FIGURA,
& quid figura dictionis.

Expōsito in tropis primo genere elocutionis, sequitur ut de figura secundo loco dicendum sit. Figura, est elocutio, qua orationis habitus à recta & simplici consuetudine mutatur. Ut enim tropus, est singularum vocum: sic figura, conjunctarum est: utque vocum alia est propria, alia modificata: sic orationum alia est recta, alia figurata: Illam Græci ἀγμάπιδον, hanc ἐγμὰ πομέντων vocant: Itemque figuram, γῆμα, id est habitum & gestum quendam orationis. Nomen autem figuræ videtur ab histrionum persona & habitu sumptum esse, qui varia orationis

C

genera variis vestimenti figuris pronuntiabant. Artem veró figurarum videtur Tullius desperasse, cum tertio Oratorio numerum earum augeat, in Oratore autem minuat: deniq; in Topicis nominatim præcipiat, in re infinita vitiosum non esse prætermittere aliquid: ut cum (ait) de ornamentis verborum sententiarumque præcipitur: res enim est infinitior. At hujus infinitatis, quam Tullius existimat, genera & species, si non accuratissime exprimere, certe lineamentis quibusdam adumbrare licet. Figura igitur est dictionis aut sententiæ.

Figura dictionis est figura, qua elocutio figuratur dictionibus apte & jucundè inter sese resonantibus. Ita que figura dictionis, nihil aliud est, quam elocutionis harmonia quædam & numerus: quo uno nihil est cognatius nostris animis: numero enim excitamur, & incendimur, & languescimus, & ad hilaritatem tristitiamque deducimur. Rhetoricæ igitur *μυροθήκιον*, omnesque pigmentorum arcule, hic præcipuè explicantur: quibus non sophistæ solùm ad ingenii ostentationem, sed oratores in seriis & gravibus causis

utiliter usi sunt. Figura dictionis est in sonorum dimensione vel repetitione,

C A P . I S . D E R H Y T H M O .

Dimensio est poëtica vel oratoria. Poetica, quæ perpetuis certorum spatiorum legibus astringitur: & ferè in fabulosis argumentis ad hominum mores imitandum & exprimendum. Hinc Tragedia, Comœdia, & cætera poëmatis genera orta sunt, in quibus *ωσειπέτια καὶ ἀναγνώσεις*, varietas casuum, & agnitio tandem insperata, delectarent animos: ad eamq; rem rhetorici cujusque ornamenti præcipua licentia est assumpta. Alioqui si vera tractes, si severior fueris: nihil habere poetæ nisi numerum videare. Sic Empedocles Aristoteli physiologus videtur, non poeta: neq; quicquam habere commune cum Homero præter metrum. Ergo species elocutionis rhetoricæ, in talis argumenti licentia numero poetica dicitur, cuius voluptas præcipuè insignis est, præcipuè *ποιητικῆν* illam Platonis, & incantationem manifesto carmine continet: adeo ut hinc primùm homines capti, dicantur à fera agrestiq; vita, ad ci-

vilem & humanum cultum traducti esse. Numerus poëticus est rhythmus aut metrum. Rhythmus est numerus poëticus, ~~certum syllabarum numerum certa clausula terminatum cōtinens~~. Sic enim constituendæ doctrinæ gratia nomen cōmune usurpetur. Tales rhythmus naturales sunt in omni natione atq; gente: atque (ut loquitur Aristoteles) ἐκ τῆς αὐτοχρηστικῆς, é naturali & sponte fusa compositione. Sic enim hodie Francorum, Italorū, Hispanorum, Germanorum, omniumq; omnino populorum rhythmus sunt, sine ulla lōgarum vel brevium syllabarum dimensione: & talia quōdam in Græcia ante Homerum, & in Italia ante Andronicum poemata fuerunt. Talis enim videatur poësis fuisse in illis (de quibus Ennius loquitur) versibus,

---- *quos olim Fauni vatesq; canebant.*

Atq; hæc infantia est poëticæ dimensionis: & sic Quintilianus ait rhythmum aurium mensura & similiter decurrentium spatiorum observatiōe esse generatum: mox in eo repertos esse pedes, eorumq; locis certis ordinatorum dimensione, facta esse metra: ut in veteris & Græciæ &

Italiae poematis, quæ hodie leguntur, apparet, & in vernaculis linguis apparebit, si quando eruditionis uberiores fructus nactæ sint.

CAP. 16. DE METRO.

Authores numeri metrici per veteres perhibentur: tametsi Aristoteles negat ullius poetæ ante Homerum scripta extare: nec Romæ ante Enniū extitit quidquam satis dignum, quod iterum legatur, ait Cicero. Ergo hæc de rhythmo. Metrum est numerus poeticus, certos pedes & certis locis collocatos continens.

Pes, est dimensio certis syllabarum temporibus definita: estque bisyllabus aut trisyllabus: & uterque simplex aut mistus. Bisyllabus simplex est spondæus, ex duabus longis, ut *mūsās*: aut Pyrrhichius est duabus brevibus, ut *dēūs*. Mistus autem est iambus est brevi & longa, ut *dēōs*: aut Chorus, est longa & brevi, ut *ārmā*. Trisyllabus simplex, est Molossus est tribus longis, ut *Rōmānōs*: aut Trochæus est tribus brevibus, ut *lēgērē*. Mistus verò constat est duabus syllabis deinceps similibus aut dissimilibus. Duarum syllabarum similibus

pedes sunt bis bini. Dactylus, é longa & duabus brevibus, ut *Tityrè*. contra Anapæstus, é duabus brevibus & longa, ut *fluvios*: Bacchius, é brevi & duabus longis, ut *athénās*: contra Palimbacchius, é duabus longis & brevi, ut *cantārè*. Misti autem é dissimilibus continuis duo sunt. Creticus, e longa, brevi, longa, ut *jūdicēs*: cōtra Amphibrachus, e brevi, longa brevi, ut *amārè*. Ergo hæc de pedibus, quorū dimēsiōne metrū componitur: in quo & vocalis, & m, & utraq; si sit ultima præcedentis dictionis, eliditur, quādo dictio sequens incipit á vocali, & ultima habetur pro indifferenti, ut in illo Virgilii versu:

Multum ille & terris jactatus & alto.

Hic e in (ille) item um in (multum) eliditur. Genera ejus multa sunt: numerus enim potest infinitis pené modis in continuatione verborum variari & conformari. Summa autem duo sunt, simplex & cōpositum. Simplex constat e duobus tantum pedibus, quale est Adonium, constans e dactylo & spondæo, ut,

Terruit urbem.

Carmen compositum est, quod constat e pluribus, quā duobus pedibus: ut tetra-

ut tetrametrum & polymetrum: nam trimetrum infigne nullum est. Tetrametrū est Asclepiadeum, e molosso, anapæsto, duobus dactylis: ut,

Mecænas atavis edite regibus.

Polymetrum est pentametrum, vel hexametrum. Pentametra sunt, Phaleucium & Sapphicum & Elegum. Phaleucium é spondæo, dactylo, choreis tribus, ut,

Passer, delitiæ mea puellæ.

Sapphicum constat é choreo, spondæo, dactylo, choreis duobus: ubi observandum est, ut cū ter dictum fuerit, ei carmen Adonium addatur: ut,

*Iam satis terris niviis, atq; diræ
Grandinis misit pater, & rubente
Dextera sacras iaculatus arces,
Terruit urbem.*

Elegum constat duobus primis locis dactylo vel spondæo: tertio, spondæo, cū anapæstis duobus, ut,

Victurus genium debet habere liber.

Hexametrum epicum præcipuè celebratur, constans quatuor primis locis é spondæo vel dactylo, quinto, dactylo tantūm, ut sexto, spondæo: ut,

Arma virūq; cano, Trojæ qui primus ab oris.

Verum pentametrum ab epico nunquam
separatur, quamvis epicum ab eo separetur.
*Nescio quid plus est, quod donat secula chartis
Victurus genium debet habere liber.*

Reliquorum generum exempla ex
poetis animadverti possunt, qui propè
infinitos & innumerabiles concentus o-
rationis invenerunt. Neque tamen sic
omnes numerorum varietates comple-
xi sunt, quin plures inveniri possint.

CAP. 17. DE NUMERI ORA-
torii origine & laude.

Numerus poeticus expositus est. Ora-
torius, est numerus quidem non incer-
tus, sed tamen & poetico, & sibi ipsi per-
petuò dissimilis. Natus autem est ex illo
poetico, cujus voluptatē rhetores imita-
ti sunt, cum hic animadvertissent poetas
quidem populo placere, in oratoribus
autem genus ἀρρυθμον & incompositum
cum severitate audiri. Numerum igitur
quendam rhythmicis quidem & metri-
cis legibus solutum, sed tamen nume-
rum in prosa adhibuerunt: cujus inve-
nendi princeps Thrasymachus fuit: sed
eius omnia nimis erant scripta numero-

se. Deinde Gorgiam ferunt in hujus numeri affectatione immodicum fuisse, & his ipsis festiuitatibus intemperantiús ab usum. Isocrates autem, Gorgiæ iam senis auditor, utrumque moderatione superavit. Ergo numerus ille poeticus huc alterum oratoris numerum genuit in Græcia maturius, annis prope quadringentis tardius in Italia. Oratorii autem numeri gratia, hyperbaton, id est longior verbi transgressio permittitur. Fit enim (ait Fabius) sæpissime aspera, & dura, & dissoluta, & hians oratio, si ad necessitatem ordinis verba redigantur: & ut quodque oritur, ita proximis etiam, si vinciri non potest, alligetur. Differenda igitur quædam & præsumenda: atque ut in structuris lapidum impolitorum, loco quo convenit, quidque ponendum: non enim recidere ea, nec polire possumus, quæ coagmentata se magis jungant: sed his utendum qualia sunt, eligendæque sedes: nec aliud potest facere sermonem numerosum, quàm opportuna ordinis mutatio. Numerus oratorius rhythmus nil admodum habet, nisi fortè in quadam repetitione, de qua suo loco: totus

est in observatione pedum: quem Tullius tantifecit, ut affirmet conciones sæpe exclamasse, cum verba apte cecidissent. Hunc igitur numerum adhibere necesse est, si ornatè velis dicere, non solum (quod ait Aristoteles & Theophrastus) ne infinitè feratur, ut flumen, oratio: verum etiam ut multò majorem vim habeat. Neq; » verò (ait Fabius) Demosthenes fulmina » tantopere vibraffe diceretur, nisi numeris contorta ferrentur. Atq; ideo (ait Tullius) ut athletas, nec multò secus gladiatores videmus, nihil nec vitando facere caute, nec petendo vehementer, in quo non motus hic habeat palæstram quãdam: ut quidquid in his rebus fiat utiliter ad pugnam, idem ad aspectum etiam sit venustum: sic oratio nec plagam gravem facit, nisi petitio fuerit apta: nec satis rectè declinat impetum, nisi etiam in cedendo quid deceat, intelligit. Itaque qualis eorum motus, quos ἀπαλαίσεις Græci vocant, talis horum videtur oratio, qui non claudunt numeris sententias.

CAP. 18. DE NUMERI ORATORII OBSERVATIONE.

Hæc Tulliana est oratorii in pedibus
nume

numeri commendatio: quæ nobis multo etiam gravior, quam auctori ipsi esse debeat: qui scholasticis rhetorū commentis inductus, artem lōgē difficillimā hic esse credidit, quam ipsius viginti præstantissimæ orationes, P. Rami diligentia observatæ, facillimam esse docuerunt: tanto naturam atque usum arte præstantiorem orator habuit. Unica enim consideratio hic est, ut prosæ numerus sit non solum poetici numeri (quod generaliter præceptum est) sed etiam sui ipse dissimilis. In prosa itaque versum fugito: citare tamen licet aliunde, authoritatis aut voluptatis gratia: ut Tullius præsertim senex, Atheniensium philosophorum exemplo adductus (ut ait Tuscu. 2. de sese) frequenter citavit: hoc est primum. Deinde principium vel exitum carminis, ne principium vel exitum prosæ facito. Principiorum vero cura minor: mediorum autem alioqui nulla est magnopere observatio. In clausula veró, maximé perfectio atq; absolutio iudicatur: quæ quoniam vehementius apparet & intelligitur, varianda est maximé, ne aut animorum iudicis repudietur, aut aurium fatietate: nec

tamen senis à fine syllabis retrorsum longius observatio procedet, & bisyllabis tantum pedibus definiri potest. Numerum igitur eundem in clausula ne continuato, sed variè dissimiliterq; temperato: neque quidquam nimium vel operose, vel curiose, artem oratorii e pedibus numeri totam comprehenderis. Id enim illa viginti orationum inductio, & animadversio, id est usus, eloquentiæ præstantissimus artifex & magister, persuasit. Ex longis omnibus clausula tardior & rarior est: ut, Et spinis respersa, tres spondæi sunt. Rarissima ex omnibus brevibus. At ex temperatione longarum & brevium frequentior. Res tota è Ciceronis in Oratore loco declaretur. Stante Cicerone C. Carbo, C. filius Trib. pleb. in concione dixit his verbis: O Marce Druse: patrem appello. Hæc quidem duo binis pedibus incisa, in priore est dichoreus: in posteriore, ferè omnes longæ. Deinde membratim: Tu dicere solebas sacram esse Rempublicam. Hæc duo membra, ternis pedibus variata: in priore sunt choreus, pyrrichius, spondæus: in posteriore choreus, spondæus, jambus. Quicunque

que

que eam violasset, ab omnibus ei pœ-
nas esse persolutas. Hic tres chorei con-
tinuati: nihil enim ad rem, extrema illa
longa sit, an brevis, ut Tullius etiam no-
minatim profitetur. Deinde, Patris di-
ctum sapiens, temeritas filii comproba-
vit. Hic jambū sequitur dichoreus. Quo
talis clamor concionis est excitatus, ut
admirabile esset. Quære, nonne id nume-
rus effecerit. Verborum ordinem immu-
tato, & fac sic, Comprobavit filii teme-
ritas: jam nihil erit. Hic dichorei nume-
rus, Ciceroni gratissimus fuit, & in clau-
sulis admodum frequentatus: ut in una
pro Pompejo oratione, centies decies
& quater adhibitus sit. In Cornelianæ
2. O callidos homines! dichoreus est &
jambus. O rem excogitatam! spondæus
& dichoreus. O ingenia metuenda! duo
pyrrichii & choreus. pro Milone: Neq;
auxilium modò defensionis mee, verum-
etiam silentium pollicentur. Iambus &
chorei duo. Denique varietas ejusmodi
semper esse debuerit, ne similitudine ar-
tificium numeri deprehēdatur: nimium
enim insidiarum ad capiendas aures ad-
hiberi videretur: totumque fieret invi-

diosum, Lucilianumque illud audiretur,
*Quã lepida lexeis! cõposta ut tesserule omnes,
 Arte, pavimẽto atq; emblemate vermiculato.*

Ergo hæc de oratorio pedum numero: in quo tamen literarum bonitas præstantior per sese videtur atq; excellētior, quàm ipsa syllabarum mensura: ut Ciceronis non solum exemplo, sed etiam iudicio percipi potest. Quãtum autem sit (ait idem) apte dicere, experiri licet, si aut cõpositi oratoris benè structam collocatorem dissolvas permutatione verborum. Corrumptur enim res tota: ut & hæc nota in Corneliana, & deinceps omnia. Neq; me divitiæ movent, quibus omnes Aphricanos, & Lælios multi venalitiij mercatoresq; superarunt. Immuta paulu, ut sit, multi superarunt mercatores, venalitiijq; perierit tota res, & quæ sequuntur. Neq; vestis, aut cælatum aurũ, aut argentum, quo nostros veteres Marcellos, Maximosq; multi Eunuchi e Syria Ægyptoq; vicerunt. Verba permuta, sic ut sit, Vicerunt Eunuchi e Syria Ægyptoq;. Ad de tertium, Neq; veró ornãmẽta ista villarum, quibus Luciũ Paulũ, & L. Mummi-um, qui rebus his urbem Italiãq; omnem refer

refererunt, ab aliquo video perfacile
 Deliaco aut Syro potuisse superari. Fac
 ita, Potuisse superari ab aliquo Syro aut
 Deliaco: vide ne ut ordine verborum pau-
 lum commutato, iisdem verbis stante sen-
 tentia, ad nihilum omnia recidant, cum sint
 ex aptis dissoluta? Aut si alicuius incoditi
 arripias dissipatam aliquam sententiam, eamque
 ordine verborum paulum commutato, in
 quadrum redigas, efficiatur aptum illud,
 quod fuerit antea diffuens ac solutum.
 Age, sume de Graccho apud Cæsares il-
 lud, Absesse non potest, quin ejusdem ho-
 minis sit probos improbare, qui impro-
 bos probet. Quanto aptius si ita dixisset,
 Quin ejusdem hominis sit, qui improbos
 probet, probos improbare? Sic Tullius
 de quaternis clausulis ad aurium (quarum
 superbissimum & fastidiosissimum in hac
 tota quaestione iudicium profitetur) nor-
 mam examinavit. Iudicium autem ipsum
 laudo & approbo: causam iudicii longe
 aliam statuo. Clausula, Vanalitiique, non
 placet Tullio: neque mihi placet, quia finis
 est epici carminis. At clausulae Syria Æ-
 gyptoque, est brevis, longis quatuor, brevis.
 deinde Syro aut Deliaco, est sponda, &

(si ultima sit indifferens) dichoreo. denique, Qui improbos probet. é palymbacchio & dactylo. cur (inquam) hæ clausule tres, (si pedum numerus spectetur) ingratae sint, cum vltima in choreum, penultima in dichoreum, pedes Ciceroni ipsi gratissimos, cadant: cur denique prima temperatior é bacchio & palymbacchio, quam laudata illa, Ægyptoque vicerunt, è longis quinque, unica breui: cur (inquam) hæc clausula pedum numero sit ingrator, causam afferre Tullius nullam posset, quin totam pedum doctrinã antè retexeret. Quare numeri illius gratia nõ solum ducitur é pedibus syllabarum, sed é sonis literarum, quæ vel grandiores, vel magis confertæ in clausula resonant. Neque verbi clausula id efficit, nam (probet) tam verbum est, quam (improbare.) Quamobrè in tota oratorii numeri laude, quæ permagna est, literarum soni primas obtinebunt.

CAP. 19. DE EPIZEUXI.

Figura dictionis in dimensione soni, ejusmodi est: sequitur quæ est in soni repetitione: & quidem similis, aut dissimilis.

Simi-

Similis continué vel disjuncté. Cōtinué,
 in eadem sententia, vel in diversis. In ea-
 dem sententia appellatur Epizeuxis:
 quādo nempe sonus idem continué i-
 teratur in eadem sententia. De respons.
 Arusp. Hic P. ille Scipio natus mihi vi-
 detur ad interitum exitiumque Cartha-
 ginis, qui illam á multis Imperatoribus
 obsessam, oppugnata[m], labefactatā, pe-
 né captam, aliquando quasi fatali even-
 tu solus evertit: sic Titus Annius ad illam
 pestem comprimendam, extinguendā,
 funditus delendam natus esse videtur, &
 quasi divino munere donatus Reipubli-
 cæ. Hic solúm numerus, nō vox iteratur:
 in sequentibus voces iterantur. Verr. 7.
 Crux, crux (inquam) infelici & misero.
 Teren. And. O Myfis, Myfis! Item pro Li-
 gario: Si in hac tanta tua fortuna lenitas
 tanta non esset, quantam per te, per te (in-
 quam) obtines (intelligo quid loquar) a-
 cerbissimo luctu redundaret ista victo-
 ria. Pro Milone: Occidi, occidi, non Spu-
 rium Melium, qui annona levanda, ja-
 cturisque rei familiaris, quia nimis ple-
 bem amplecti putabatur, in suspicionem
 incidit regni appetendi. Virg. Eclog. 5.

D

*Ipsa sonāt arbusta, Deus, Deus ille, Menalcæ,
Sis bonus, ó felixq, tuis.---*

Interdum parenthesis interponitur: res tamen eódem recidit, quia, tanquam parenthesis non sit, geminatio illa continuatur. Phil. 2. Hasta posita pro æde Iovis Statoris, bona (miserum me, consumptis enim lachrimis, tamen infixus animo hæret dolor) bona (inquã) Cn. Pompeji Magni, voci acerbissimæ subjecta præconis. Pro Marcell: At veró ejus gloriæ, C. Cæsar, quã pauló anté es adeptus, focium habes neminem: totum hoc, quã tumcumque est (quod certé maximum est) totum est (inquam) tuum. Repetitio continua ejusdē soni in diversis sententiis est anadiplosis vel climax.

nihil parantibus
obstat, sed res
eodem recidit

CAP. 20 DE ANADIPLOSI.

Anadiplosis reduplicatio est, quando idem sonus repetitur in fine præcedentis & principio sequentis sententiæ. Virg.
*Pierides, vos hæc facietis maxima Gallo,
Gallo, cujus amor tãtum mihi crescit in horas.*

Hæc figura ter iteratur, & eodem verbo Catil. 1. Hic tamen vivit: vivit? imó verò etiam in Senatum venit. Item, Vivis,

& vivis, non ad deponendam, sed ad con-
firmandam audaciam. Item: Quandiu
quisquam erit, qui te defendere audeat,
vives, & vives ita, ut nunc vivis.

CAP. 21. DE CLIMACE.

Climax, gradatio, est anadiplosis cō-
pluribus gradibus continuata. Itaque ge-
nere eadem est. Ovid. 3. Fast. *(pita.*

Mars videt hanc, visamq; cupit, potiturq; cu-

Pro Mil. Nec veró se populo solúm, sed
senatui commisit: nec senatui modó, sed
etiam publicis præfidiis & armis: neque
his tātum, sed ejus potestati, cui Senatus
totam Rempub. commisit. Eclog. 2.

*Torva leana lupū sequitur, lupus ipse capellā:
Florentem cytisum sequitur lasciva capella.*

Pro Sex. Roscio Amerino. In urbe
luxuries creatur: ex luxuria existat ava-
ritia necesse est: ex avaritia, erumpat au-
dacia, unde omnia scelera & maleficia
gignūtur. Author ad Heren. Nam que re-
liqua spes libertatis manet, si illis & quod
libet, licet: & quod licet, possunt: & quod
possunt, audent: & quod audēt, faciunt:
& quod faciunt, vobis molestum non est.

CAP. 22. DE ANAPHORA.

Anaphora seu relatio est quando sonus idem iteratur in principiis sententiarum, Agrar. 2. Tamen ne vexari Rempublicam, contemni majestatem populi Romani, deludi vosmetipsos diutius à Tribuno plebis patiemini? Agr. 1. Sollicitam mihi civitatem suspicione, suspensam metu, perturbatam vestris legibus, & concionibus, & seditionibus tradidistis. Cat. 1. Nihilne nocturnum præsidium palatii, nihil urbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil consensus bonorum civium, nihil hic munitissimus habendi Senatus locus, nihil horum ora vultusque moverunt?

*Te dulcis conjunx, te solo in littore secum,
Te veniente die, te decedente canebat.*

Pro Ameri. Accusant ii, qui in fortunas hujus invaserunt: causam dicit is, cui nihil præter calamitatem reliquerunt. Accusant ii, quibus occidi patrem Sexti Roscii bono fuit: causam dicit is, cui non modò luctum mors patris attulit, verum etiam egestatem. Accusant ii, qui hunc ipsum summè jugulare cupierunt: causam dicit is, qui etiam ad hoc judicium cum præsidio venit, ne hic ibidem ante oculos vestros trucidaretur. Denique
accu-

accusant ii, quos populus poscit: causam dicit is, qui unus relictus ex nefaria illorum cæde restat. Eclog. i.

*Pan primus calamos cera conjungere binos
Instituit: Pan curat oves oviumq; magistros.*

C A P. 23. DE EPISTROPHE.

Epistrophe seu conversio est numerus, quo similis sonus in clausulis iteratur. Hic autem rhythmus quidam oratorius per sepe resonat in membris paribus, quæ idcirco jam olim *πάροσα καὶ ἰσόκολα* nominata sunt. addita sunt etiam *ἀντίθετα & ὁμοίωσις*: quæ quamvis insint, nihil tamen ad orbem cōcinnitatis hujus (ut Cicero appellat) efficiunt: sed totum efficitur similiter desinentium *ἐπιστροφή* & conversione: quæ ideo *ὁμοιοτέλευτα* dicuntur. Pro Pompejo: Ut ejus voluntatibus non modò cives assenserint, socii obtēperarint, hostes obedierint: sed etiam venti tempestateque obsecundarint. Hic tria prima membra ferè senaria sunt, postremum est longius. Neque æqualitatis similitudo sic exigenda est. Agrar. i. Ut vester honos ad mei temporis diem petitus, non ad alienæ petitionis occasionem interceptus,

D iii

„ nec diuturnis precibus efflagitatus, sed
 „ dignitate impetratus esse videatur. Sed à
 Cicerone ipso positum tam concinni or-
 „ bis exemplum expēdamus: Pro Mil. Est
 „ enim hæc, iudices, non scripta, sed nata
 „ lex: quam non didicimus, accepimus, le-
 „ gimus: verum ex ipsa natura arripuimus,
 „ hausimus, expressimus: ad quam non do-
 „ cti, sed facti, non instituti, sed imbuti su-
 mus. Hic quater bini tanquam versus, æ-
 qualibus ferè interspiratiōibus interpun-
 cti resonant: duo primi ternarii (non scri-
 pta sed nata) duo sequentes plusquam du-
 odenarii: duo sequentes iterum ternarii,
 postremi quaternarii. Sed in propositis
 exemplis sonus tantum servatur, non eti-
 am dictio: in sequentibus autem dictio i-
 „ p̄sa iteratur. Philippic. 2. Doletis tres exer-
 „ citus populi Rom. esse interfectos? inter-
 „ fecit Antonius. Desideratis clarissimos
 „ cives? eos quoq; eripuit Antonius. Au-
 „ thoritas hujus ordinis afflicta est? afflixit
 Antonius. Martialis libr. 2.

*Capto tuam (pudet heu) sed capto Maxime,
cœnam:*

*Tu captas alias: jam sumus ergo pares.
Mane salutatum venio: tu diceris isse*

Ante

*Ante salutatum: jam sumus ergo pares.
Sum comes ipse tuus, tumidiq; ante abulo regis:
Tu comes alterius: jam sumus ergo pares.*

Utraque autem figura, tum anaphora, tum epistrophe hic comprehenditur.

Symploce complexio dicitur, cum idem sonus in principiis & clausulis iteratur. Agr. 1. Spem improbis ostendistis, timorem bonis injecistis, fidem de foro, dignitatem de Repub. sustulistis. Agr. 2. Quis legem tulit? Rullus. Quis majorem populi partem suffragiis privavit? Rullus. Quis comitiis praefuit? idem Rullus. Pro Milo. Quis eos postulavit? Appius. Quis produxit? Appius.

CAP. 24. DE EPANALEPSI.

Ergo repetitiones haec sunt in eodem loco: sequentes duae sunt in isto loco, Epanalepsis & Epanodos. Epanalepsis seu resumptio, est qua idem sonus in principio & clausula repetitur. Verr. 4. Saluti enim eorum potius consulam, quam voluntati. Philipp. 1. Illa erat vita, illa secunda fortuna, libertate esse parem cum ceteris, principem dignitate. Aene. 1. *(ta. Multa super Priamo rogitas, sup Hectore mul-*

» Verr. 7. Multi & graves dolores inventi,
 » parētibus & propinquis multi. Martial.
Phosphore, redde diem: quid gaudia nostra mo
Cæsare vēturo, Phosphore, redde diē. (varis?
 » Vivis, & vivis non ad deponendam,
 » sed ad confirmandam audaciam. Catil. I

CAP. 25. DE EPANODO.

Epanodos seu regressio est, qua sonus
 in principio & medio, vel in medio & fi-
 » ne iteratur. Verr. 3. Habuit honorem ut
 » proditori, non ut amico fidem. Pro Plā.
 » Gratiam qui refert, habet: & qui habet,
 » in eo quod habet, refert. Pro Cæcinna.
 » Quia res indigna sit, ideo turpem existi-
 » mationem sequi: quia turpis existimatio
 » sequitur, ideo rem indignam non vindi-
 » cari. Eclog. 8.

---*crudelis tu quoq, mater :*

Crudelis mater magis, an puer improbus ille?

Improbus ille puer, crudelis tu quoq, mater.

» Cice. Vestrum jam hîc factum depre-
 » henditur, P. C. non meum: at pulcherri-
 » mum quidem factum: verum, ut dixi, nō
 » meum, sed vestrum.

CAP. 26. DE PARONOMASIA

Figuræ dictionis in repetitione sonorum similium sic habent: in repetitione sonorum leviter dissimiliū duæ sequuntur, Paronomasia & Polyptotō. Paronomasia vel adnominatio est cū dictio literæ aut syllabæ alicujus commutatione, significatione quoq; cōmutatur. Verr. 2. Nā ut apertus in corripendis pecuniis, sic in spe corrūpendi iudicii. Pro Amer. Tametsi non modó ignoscendi ratio, sed etiam cognoscendi consuetudo de medio sublata est. Catil. 1. Ut non emissus ex urbe, sed immissus in urbem esse videatur. Ibidem. Hanc Reipub. pestem pauperser reprimi, non in perpetuum comprimere posse. Tale est illud Quintiliani. Emit morte immortalitatē. Item, Neminem posse alteri dare matrimonium, nisi penes quem sit patrimonium. Martialis hinc joci materiam arripuit.

Litigat & podagra Diodorus, Flacce, laborat:

Sed nihil patrono porrigit, hæc chiragra est.

Inde etiam illud est Catonis, cui, cū quidam dixisset: Eamus deambulatum: & ille respondisset: Quid opus est de? Imó veró (ait Cato) quid opus est te?

CAP. 27. DE POLYPTOTO.

Polyptoton est cūm ejusdem originis variis casibus voces inter se consonant.

» Pro Cæl. Ipsius autem veneni quæ ratio
 » fingitur? ubi quæsitum est? quo pacto?
 » cui? quo in loco traditum? Æneidos 4.
*Littora littoribus contraria, fluctibus undas
 Imprecor, arma armis.---*

» 7. Verr. Certus locus, certa lex, certum
 » tribunal, quo hoc reservetur. De respōs.
 » Homines te propter pecuniam iudicio
 » liberarunt, hominibus injuria tui stupri
 » dolori non fuit: homines tibi arma alii
 » in me, alii pōst in illum invictum civem
 » dederunt: hominum beneficia prorsus
 » concedo tibi. Æneid. 5.

*Hunc morem, hos cursus, atq; hæc certamina
 primus*

*Ascanius, longam muris cūm cingeret Albam,
 Rettulit.---*

Et apud Quintilianum. Non ut edam,
 vivo: sed ut vivam, edo.

CAP. 28. QUID FIGURA SEN- tentiæ, & quæ vis ipsius.

Figura dictionis ejusmodi est. Figura
 sententiæ, est figura quæ totam senten-
 tiã aliquo animi motu afficit. Virilem au-

tem quandam dignitatem præ superiorum molli & delicata venustate obtinet: ut illic color & sanguis orationis, hic nervi thorique esse videantur. Itaque (ait in Bruto Tullius) quia sententiarum ornamentis & conformationibus præstat Demosthenes, idcirco à doctis, oratorum est princeps judicatus. & rursus in Oratore idem confirmat: Sententiarum figuris (ait) quia frequentissimè Demosthenes utitur, sunt qui putent ejus eloquentiam maximè esse laudabilem. Et verò nullus ferè ab eo locus sine quadam conformatione sententiæ educitur. Nec aliud quidquam est dicere, nisi omnes, aut certè plerasque aliqua specie illuminare sententias. Sic igitur Tullius elocutionis principatum huic postremo ornamentorum generi attribuit, publico de laudibus summi oratoris iudicio. Et certè nullis acrioribus incendiis fulmina illa Demosthenis, quæ dicuntur, accendi poterunt: nec ullis flectendorum animorum machinis elocutio violentior esse potest. Hic enim *ῥητορικὴ καὶ ψυχαστροφία* elocutionis summa est. Denique ut superior illa & troporum, & in verbis figura-

rum elocutio, ad docendum & delectandum multum valeat: hæc etiam (quod in dicendo caput est) ad movendum & vincendum, plurimum valebit, reprehensaque ideo à nonnullis Romanorum oratorum Atticis in Cicerone: quem (quod ejus altior & ardentior esset oratio) fure re & bacchari arbitrarentur. Sed usus artis & summa in civitatibus utilitas, eam calumniam refutavit.

Figura sententiæ, est in logismo aut dialogismo. Logismus est, quando sine collocatione sententia figuratur: estque Exclamatio, & sui ipsius Revocatio, Apostrophe & Prosopopœia.

CAP. 29. DE EXCLAMATIONE.

Exclamatio est figura in logismo, per adverbium exclamandi expressum vel intellectum, magnum prorsus animi commovendi instrumentum, & quidem affectuum variorum: modò admirationis, O clementiam admirabilem, atque omni
 „ laude, prædicatione, literis monumentif-
 „ que decorandam! Modò desperationis:
 „ Pro Mil. O frustra mei suscepti labores!
 „ ó spes fallaces? ó cogitationes inanes meæ!
 Mo-

Modó optationis. Ovid. Epist. i.

*O utinam tūc cūm Lacedæmona classe petebat,
Obrutus insanis esset adulter aquis!*

Pro Pompe. Utinam, Quirites, virorum
fortium atque innocentium tantam co-
piam haberemus, ut hæc deliberatio vo-
bis difficilis esset, quémnam potissimum
tantis rebus ac tanto bello præficiendum
putaretis. Modó indignationis: In Pis. O
scelus! ó pestis! ó labe. Modó irrisionis,
ut ibidem: O stultos Camillos, Curios,
Fabritios, Calatinos, Scipiones, Marcel-
los, Maximos! O amentem Paulum! ru-
sticum Marium! Pró, adhibetur sæpe ad
obtestationem, ut in Andr.

*Pró Deūm atque hominum fidem! quid est, si
non hæc contumelia est?*

En, aliquando triste quid, & miserabile
præ se fert. Eclog. i.

*Impius hæc tam culta novalia miles habebit?
Barbarus has segetes? en quó discordia cives.
Perduxit miseros! en queis conseruimus agros!*

Heu & Eheu, sunt commiserationis. i.
Offic. O domus antiqua, heu quám dif-
pari domino dominaris! Æneid. i.

---tu nunc Carthaginis altæ
Fundamēta locas, pulchramq; uxorius urbem

Extruis: heu regni, rerumq; oblite tuarum!

Eclog. 2.

*Eheu quid volui misero mihi! floribus Austrū
Perditus, & liquidis immisi fontibus apros.*

Quem fugis, ab demens!

Aliquando exclamatio est deprecatio
nis & imprecationis: in Heaut.

*Ut te quidē Dii Deaq; omnes, quātum est, Syre,
Cum istoc invento, cumq; incepto perduint.*

Æneid. 2.

*At tibi pro scelere, exclamat, pro talibus ausis,
Dii (si qua est cælo pietas, que talia curet)
Persolvant grates dignas!-----*

„ Pro Dejotaro: Dii te perdant, fugiti-
„ ve! ita non modó nequam & improbus,
sed fatuus & amens es. Epiphonema quo
que species est exclamationis, quæ ad fi-
nem rei narratę & explicatę addi solet: ut
cum Virgilius exposuit omnes causas,
quibus Juno Romanos persequebatur,
tandem acclamat, Æneid. I.

Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

Licentia etiam, quæ Græcis *παρηγορία* di-
citur, exclamatio quædam videtur. Pro
„ Sylla: Adeste omnes animis, qui adestis
„ corporibus: erigite mentes auresque ve-
„ stras, & me de invidiosis rebus (ut ille pu-
tat)

tat) dicētem attendite. Ego Consul, cūm “
 exercitus perditorum civium clandesti- “
 no scelere conflatus, crudelissimū & lu- “
 ctuosissimum exitium comparasset, cūm “
 ad occasum interitumq; Reip. Catilina “
 in castris: in his autem templis atque te- “
 ctis, dux Lentulus esset constitutus: meis “
 consiliis, meis laboribus, mei capitis pe- “
 riculis, sine tumultu, sine delectu, sine ar- “
 mis, sine exercitu, quinque hominibus “
 comprehensis atque confossis, incensio- “
 ne urbem, interneccione cives, vastitate “
 Italiam, interitu Rempub. liberavi. Ego “
 vitam omnium civium, statum orbis ter- “
 ræ, urbem deniq; hanc, sedem omnium “
 nostrum, arcem regum ac nationum ex- “
 terarum, lumen gentium, domicilium “
 imperii, quinque hominum perditorum “
 atque amentium pœna redemi. An me “
 existimasti hęc injuratum in iudicio non “
 esse dicturum, quæ juratus in maxima “
 cōcione dixissem? Sed Quintilianus hic “
 nullam figuram putat, nisi quatenus sub “
 hac libertate, quædam lateat adulatio.
 Pro Ligar. Vide quàm non reformidem, “
 vide quanta lux liberalitatis & sapientiæ “
 tuæ mihi apud te dicēti oboriatur. Quan “

„ tum potero, voce contendam, ut hoc pō-
 „ pulus Romanus exaudiat. Suscepto bel-
 „ lo, Cæsar, gesto etiam ex magna parte,
 „ nulla vi coactus, iudicio meo ac volunta-
 „ te ad ea arma profectus sum, quæ erant
 „ sumpta contra te. Apud quem igitur hoc
 „ dico? nempe apud eum, qui cū hoc sci-
 „ ret, tamen me antequam vidit, Reipub.
 „ reddidit. In hac licētia (ait Quintilianus)
 Orator non solum ad utilitatem Ligarii
 respexit, sed magis laudare victoris cle-
 mentiam non potuit. Quamobrē exclamatio
 una magnas prorsus vires habet.

CAP. 30: DE EPANORTHOSI.

Revocatio sui ipsius est, quando revo-
 catur quidpiam: & est ardoris in excla-
 matione proximi veluti refrigeratio &
 moderatio: estque epanorthosis aut apo-
 siopesis. Epanorthosis correctio est, quā-
 do antecedens aliquid revocatur. Epist.
 „ 1. Erat hoc mihi dolendum: sed multo
 „ magis illud, quod inimicum meum: me-
 „ um autem? imo veró legum, iudiciorum,
 „ otii, patriæ, bonorum omnium sic am-
 „ plexabantur, sic in manibus habebant,
 „ sic fovebant, sic me præsentē osculaban-
 tur.

tur. Terent. Heaut.

--- *Filium unicum adolescentulum*

*Habeo, ah! quid dixi habere me? imò habui
Chreme,*

Nunc habeam necne, incertum est.---

Hic igitur præteritum aliquid & dictum
revocatur. Pro Ligar. Sed nimis urgeo, “
commoveri videtur adolescēs. Pro Cæl. “
Sed quid ego ita gravem personam in- “
dixi? Pro Milo. Sed finis sit: neque enim “
præ lachrymis loqui possum: & hic se la- “
chrymis defendi vetat. Hic cursus orati- “
onis antecedens revocatur, & quasi pœ- “
nitentia facti significatur. Ad frat. Sed “
nescio quo pacto ad præcipiendi ratio- “
nem delapsa est oratio mea, cùm id mihi “
propositum initio non fuisset. “

CAP. 31. DE APOSIOPESI.

Aposiopesis reticentia est, qua senten- “
tiæ inchoatæ cursus ita revocatur, ut in- “
de pars ejus aliqua deinceps non dicta, “
intelligatur. Pro Milone: An ille hujus “
legis, quam Clodius à se inventam glo- “
riatus est, mentionem facere ausus esset “
vivo Milone, ne dicam Consule? de no- “
strum enim omnium; non audeo totum “

E

dicere. Æneid. i.

Jam celum terramque meo sine numine ventū

Miscere, & tantas audetis tollere moles?

Quos ego: sed motos præstat cōponere fluctus.

Logismus exclamationis & revocationis ita est: sequitur qui est in Apostrophe aut Profopopœia.

CA. 32. DE APOSTROPHE.

Apostrophe averfio est, quando oratio ad alienam personam convertitur, quàm instituta oratio requirit. Figura non multum cedens elationis genere exclamationi, & per sæpe cum ea conjungitur. Sed apostrophe ex conditione personarum variè distingui potest: alias enim ad humanam personam fit averfio: ut cum illud Ciceronis directè dictum sit pro Muræna: Negat fuisse rectum Cato, me Consulem, & legis ambitus latorem, & tam severè gesto consulatu causam L. Murænae attingere: cujus reprehensio me vehementer movet, non solum ut vobis (Judices) quibus maximè debeo, verum etiam ut ipsi Catoni, gravissimo atque integerrimo viro rationem mei facti probem. A quo tandem (ait) M. Cato,

Cato, est æquius Consulem defendi
quàm à Consule? Quis mihi in Republ.
potest aut debet esse conjunctior, quàm
is, cui Respubl. à me una traditur susti-
nenda, magnis meis laboribus & pericu-
lis sustentata? Eodem modo cùm Anchi-
ses narrat Æneæ, quæ futura sit posteri-
tas nepotum. Æneid. 6.

*Eruet ille Argos, Agamemnoniasq; Mycænas,
Ipsumq; Æacidē, genus armipotentis Achilli:
Ultus avos Trojæ tēpla & temerata Minervæ
Quis te, magne Cato, tacitum, aut te Cossæ, re-
linquat?*

*Quis Gracchi genus, aut geminos, duo fulmi-
na belli*

*Scipiadas, cladem Lybiæ? parvoq; potentem
Fabritium: vel te sulco Serrane serentem?*

*Quo fessum rapitis Fabii: tu Maximus ille es
Unus, qui nobis cunctando restitues rem.*

Hic apostrophe est ad Catonē, Cossū, Serranum, Fabium. Alias ab hominibus ad deos fit averfio: ut à Catilina, ad Jovē: Hisce omnibus Catilina cū summa Reipub. salute, & cum tua peste ac pernicie, cumque eorum exitio, qui se tecum omni scelere parricidioque junxerunt, proficiscere ad impium bellum ac nefariū.

Tum tu Iuppiter, qui iisdem, quibus hæc
 urbs, auspiciis à Romulo es constitutus,
 quem Statorem hujus urbis atque impe-
 rii verè nominamus, hunc & hujus soci-
 cios à tuis aris cæterisq; templis, à tectis
 urbis ac mœnibus, à vita fortunisq; civiũ
 omnium arcebis, & omnes inimicos bo-
 norum, & hostes patriæ, latrones Italiae,
 scelerum fœdere inter se ac nefaria soci-
 etate conjunctos æternis suppliciis vivos
 mortuosque mactabis. In apostrophe in-
 vocatio insignis est apud poëtas. Sic Æ-
 neid. i. cùm poëta proposuisset summam
 thesin totius Æneidos, tum sic avertitur
 ad Musam.

*Musa mihi causas memora, quo numine laeso
 Quidve dolēs regina Deũm, tot volvere casus,
 Insignem pietate virum, tot adire labores
 Impulerit: tantane animis cælestibus ira?*
 Ovid. Metamorph. i.

--- Dii, cæptis (nam vos mutastis & illas)
*Aspirate meis, primaq; ab origine mundi,
 Ad mea perpetuum deducite tēpora carmen.*
 Alias ad rem mutam & inanimatam, ve-
 lut ad personam, transfertur oratio. Pro
 Milo. Religiones me hercule ipsæ, aræ-
 que, cùm illam belluam cadere viderũt,
 com

commovisse se videntur, & jus in illo su-
 um retinuisse. Vos enim Albani tumuli
 atque luci, vos (inquam) imploro atque
 obtestor, vósque Albanorum obrutæ a-
 ræ, sacrorum populi Romani sociæ atq;
 æquales, quas ille præceps amentia, cæ-
 sis prostratisque sanctissimis lucis sub-
 structionum insanis molibus oppresse-
 rat. Hæc figura raró quidem, sed tamen
 aliquando protinus in procæmio adhibe-
 tur. Catil. i. Quousque tandem Catili-
 na, abutere patientia nostra? quãdiu nos
 etiam furor iste tuus eludet? quem ad fi-
 nem sese effrænata jactabit audacia? Hic
 veró in senatu res agitur, ideóque dire-
 ctus sermo ad Patres: unde a versio intel-
 ligitur.

CAP. 33. DE PROSOPOPOEIA.

Prosopopœia fictio personæ, qua ve-
 lut alienam personam oratiõe nostra lo-
 quẽtem fingimus. Hic veró ornamentũ
 elocutionis singulare est, magnæque in-
 primis audaciæ: ideóque magno confi-
 lio iudicioq; regendum, ut consentanea
 personis oratio tribuatur. Poëticum sané
 ornamentum, & quo uno poëtarum lau-

des præcipuè dijudicantur. In pictoribus Polygnotus præstatiores, Pauson deteriores, Dionysius similes rerū imagines faciebat. Sic in poetis Homerus meliores, Hegemō pejores, Cleophon pares personas exprimebat: quinetiam Euripides quales essent: Sophocles, quales esse deberent: ut Homerus & Sophocles tota poeticæ imitationis laude meritō principes habeantur. Itaque si usquam, certè in hac conformatione ratio decori diligenter habenda est: qua de re prudenter monemur ab Horatio in Arte:

*Intererit multūm Davusne loquatur, herusve,
Maturusve senex, an adhuc florente juventa
Fervidus, an matrona potēs, an sedula nutrix,
Mercatorne vagus, cultorve virentis agelli:
Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.*

Prosopopœia est imperfecta vel perfecta. Prosopopœia imperfecta est, cū sermo alienæ personæ leviter & obliquè repræsentatur. Cæs. i. Comm. de legatis Helvetiorum. Qui dicerēt sibi in animo esse, sine vlllo maleficio iter per provinciam facere: propterea quod iter nullum haberent aliud: rogare, ut ejus voluntate id sibi facere liceat. Pro lege Manil.

nil. Hi vos (quoniam liberé loqui non licet) tacité rogant, ut se quoque, sicuti ceterarum provinciarum socios, dignos existimetis, quorum salutem tali viro commendetis.

Protopopœia perfecta est, eum tota fictio personæ oratione nostra repræsentatur: quo in genere & accessus ad protopopœiam, & recessus decorus in primis esse debet. Sic pro Cælio. Excitatur Appius Cæcus ad objurgandam Clodij libidinem: Existat igitur (ait Orator) ex hac familia aliquis, ac potissimum Cæcus ille: minimum enim dolorem capiet, qui istam non videbit: qui profectó si extiterit, sic aget, & sic loquetur. Hic apparatus est ad speciem quandã prolusionis: deinde vox & oratio Appii fingitur: Mulier, quid tibi cum Cælio? quid cum homine adolescentulo? quid cum alieno? cur aut tam familiaris huic fuisti, ut aurum commodares? aut tam inimica, ut venenum timeres? Non patrem tuum videras, non patrum, non avum, proavum, atavum audieras Consules fuisse? non denique modó té Q. Metelli matrimonium tenuisse sciebas, clarissimi &

„ fortissimi viri, patriæq; amantissimi, qui
 „ simul ac pedem limine extulerat, omnes
 „ propè cives virtute, gloria, dignitate supe-
 „ rabat? cui cùm ex amplissimo genere in-
 „ familiam clarissimam nupsisses, cur tibi
 „ Celiustam conjunctus fuit? cognatus? affi-
 „ nis? viri tui familiaris? nihil horum. Quid
 „ igitur fuit, nisi quædam temeritas, ac libi-
 „ do? nonne te, si nostræ imagines viriles
 „ non commovebant, ne progenies quidẽ
 „ mea & illa Claudia æmulam domesticæ
 „ laudis in gloria muliebri esse admone-
 „ bat? Non virgo illa Vestalis Claudia, quæ
 „ patrem complexa triumphantem, ab ini-
 „ mico Tribuno plebis de curru detrahi
 „ passa non est? Cur te fraterna vitia poti-
 „ us, quàm bona paterna, & avita, & usq; a
 „ nobis cùm viris, tum etiam in fœminis re-
 „ petita, moverunt? Ideone ego pacẽ Pyr-
 „ rhi diremi, ut tu amorum turpissimorum
 „ quotidie fœdera ferires? Ideo aquam ad-
 „ duxi, ut ea tu incesté uterêre? Ideo viam
 „ munivi, ut eam tu alienis viris comitata
 „ celebrares? Hæc prosopopœia est Appii
 „ Claudii: ad quam deponendam, brevis
 „ revocatio ad extremum ponitur his ver-
 „ bis. Sed quid ego (judices) ita gravẽ per-
 „ sonam

sonam induxi? ut & verear, ne se idem “
 Appius repente convertat, & Cælium in- “
 cipiatur accusare illa sua gravitate censo- “
 ria. Sic Æneæ prosopopœiam Virgilius
 Æneid. I. composuit, cum Æneas fociis
 cibum vinumque
Dividit, & dictis mærentia pectora mulcet:
O socii (neq; enim ignari sumus antè malorū)
O passi graviora! dabit Deus his quoq; finem.
Vos & Scyllæam rabiem, penitusque sonantes
Accestis scopulos: vos & Cyclopea saxa
Experti: revocate animos, mæstumq; timorē
Mittite: forsā & hæc olim meminisse juvabit.
Per varios casus, per tot discrimina rerum
Tendimus in Latium, sedes ubi fata quietas
Ostendunt: illic fas regna resurgere Trojæ.
Durate, & vosmet rebus servate secundis.
Talia voce refert, curisque ingentibus æger,
Spem vultu simulat, premit altū corde dolorē.
 Hic poëta Æneam non humeris, sed ver-
 bis ita sustinuit, ut Æneas ipse Æneam ve-
 riùs exprimere non potuerit. Eadem fi-
 gura licet mutis & inanimatis rebus ser-
 monem dare: cujusmodi illa sunt in Ca-
 tilinam majorum laterum, cum patri-
 am loquentem Orator inducit: Si te “
 (ait) parentes timerent atque odissent “

» tui : neque illos ulla ratione placare pos-
» ses, ut opinor, ab eorū oculis aliquo con-
» cederes: nunc te patria, quæ communis
» est omnium nostrūm parens, odit ac me-
» tuit, & jamdiu de te nihil iudicat, nisi de
» parricidio suo cogitare: hujus tu neque
» auctoritatem verebere? neque iudiciū
» sequere? neque vim pertimesces? Quæ
» tecum Catilina, sic agit, & quodammo-
» do tacita loquitur: Nullū jam tot annos
» facinus extitit, nisi per te: nullum flagi-
» tium sine te: tibi uni multorum civiū ne-
» ces, tibi vexatio, direptioque sociorum
» impunita fuit ac libera: tu non solum ad
» negligendas leges & quæstiones, verū
» etiam ad evertendas perfringendasque
» valuisti. Superiora illa quanquam feren-
» da non fuerunt, tamen ut potui, tuli: nūc
» verō me totam esse in metu propter te
» unum, quicquid increpuerit, Catilinam
» timeri, nullum videri contra me consi-
» lium iniri posse, quod a tuo scelere ab-
» horreat, non est ferendum. Quamobrem
» discede, atque hunc mihi timorem eri-
» pe, si est verus, ne opprimar: sin autē fal-
» sus, ut tandem aliquando timere desinā.
» Hæc si tecum, ut dixi, patria loquatur,
» nonne

nōne impetrare debeat, etiam si vim adhibere non possit? Hic vides quā decoré & suscepta & deposita sit persona. Et pauló post talis in eadem oratione, profopœia Reip. Etenim si mecum patria (quæ mihi vita mea multó est charior) si cuncta Italia, si omnis Respub. loquatur, M. Tulli, quid agis? &c. Tandem persona ita deponitur: His ergo sanctissimis Reipub. vocibus, & eorum hominum, qui idem sentiunt, mentibus pauca respōdebo. Sed satis de profopœiæ schemate, quo tanquam aliquo in scenis pegmate, quævis non solūm hominum, sed etiam Deorū persona à poetis effingitur. Quapropter isto poetico spiritu orator velut afflatus, in primis admirabilis est.

CAP. 34. DE ADDUBITATIONE.

Logismus sententiarum adhuc fuit: sequitur dialogismus, qui est in interrogatione & respōsione. Interrogatio deliberatione & occupatione figuratur. Deliberatio est, cū varias tāquam consultationis rationes subinde interrogamus, quo in genere suspensis diutiùs audientium animis, aliquando inexpectatum

quidpiam majus aut minus expectatione statuit. Deliberatio est in addubitatione aut communicatione. Addubitationio seu *ἀμελία*, est deliberatio nobiscum.

» Pro Cluent. Equidem quod ad me attinet, quó me vertam, nescio: negem fuisse illam infamiam corrupti iudicii? negem illam rem agitatam in concionibus? jactatam in iudiciis? commemoratam in senatu? evellam ex animis hominum tantam opinionem, tam penitus insitam, tantam vetustam? Non est nostri ingenii: vestri auxilii est (iudices) hujus innocentiae, sic in hac calamitosa fama, quasi in aliqua perniciosissima flamma, atque in communi incendio subvenire. *Æneid.* 4.

*En quid agam? rursusne procos irrisa priores
Experiar: Nomadūq; petā connubia supplex?
Quos ego sum toties jam dedignata maritos?
Iliacas igitur classes, atque ultima Teucrūm
Iussa sequar? ---*

Tandem responsio addubitationis sequitur.

*Quin morere, ut merita es, ferroque averte
dolorem.*

» Philip. 2. Quid putem? contemptumne me? non video, nec in vita, nec in gratia,
nec

nec in rebus gestis, nec in hac mea me-
 diocritate ingenii, quid despiciere possit
 Antonius. An in senatu facillime detra-
 hi posse credidit? Atqui ordo clarissimis
 civibus bene gestæ Reip. testimonium
 multis, mihi uni, conservatæ dedit. An
 decertare mecum voluit contentione
 dicendi? hoc quidem beneficium est:
 Quid enim plenius, quid uberius, quàm
 mihi & pro me, & contra Antonium di-
 cere? Illud profectó est: non existimavit
 sui similibus probari posse, se esse hostem
 patriæ, nisi mihi esset inimicus.

CAP. 35: DE COMMUNI
 catione.

Communicatio vel ἀνακοινωνία, est deli-
 beratio cum aliis. Pro Quinti. Ego pro
 te nunc hoc consulo, post tempus in alie
 na re, quod tu in tua re, cùm tempus e-
 rat, cōsulere oblitus es. Quæro ab te C.
 Aquili, L. Luculle, P. Quintili, M. Mar-
 celle, vadimonium mihi non obiit qui-
 dam socius & affinis meus, quicum mi-
 hi necessitudo vetus, controversia de re
 pecuniaria recens intercedit: postulónē
 á Prætore, ut ejus bona mihi possidere

„liceat? an cūm Romæ domus eius, u-
 „xor, liberi sint, domum potius denun-
 „tiam? quid est quod hac tandem de re vo-
 „bis possit videri? Profectó si recté vestrá
 „bonitatem atque prudentiam cognovi,
 „non multúm me fallit, si consulamini,
 „quid sitis responsuri: primúm expecta-
 „re, deinde si latitare ac diutius ludificare
 „videatur, amicos convenire, quærere
 „quis procurator sit, domum denunciare:
 „dici vix potest quám multa sint, quæ re-
 „spondeatis anté fieri oportere, quám ad
 „hanc rationem extremam ac necessariá
 „devenire. Verr. 7. In Tricalino (quem lo-
 „cum fugitivi jam anté tenuerunt) Leoni-
 „dæ ejusdem Siculi familia in suspicióne
 „vocata est cōjurationis: res delata est ad
 „istum: statim (ut par fuit) iussu ejus, homi-
 „nes qui nominati erant, cōprehensi sunt
 „adductiq; Lilybæum: domino denuncia-
 „tum est, ut adesset: causa dicta damnati
 „sunt. Quid deinde? quid cēsetis? furtum
 „fortasse aut prædam expectatis aliquam:
 „nolite usquequaque eadem quærere, in
 „metu belli, furandi quis locus potest es-
 „se? etiam si qua fuit in hac re furandi oc-
 „casio, prætermissa est. Tum potuit á Le-
 „onida

onida nummorum aliquid auferre, cum “
 denuntiavit ut adesset : fuit nundinatio “
 aliqua, & isti non nova, ne causam di- “
 ceret: etiam alter locus ut absolveretur: “
 damnatis quidem servis, quæ prædandi “
 potest esse ratio? produci ad supplicium “
 necesse est: testes enim sunt, qui in con- “
 silio fuerunt: testes publicæ Tabulæ: te- “
 stis splendidissima civitas Lilybætana: “
 testis honestissimus maximusque con- “
 ventus civium Romanorū. nihil potest, “
 producendi sunt: itaque producuntur, “
 & ad palum alligantur. Etiamnum mihi “
 expectare videmini, Iudices, quid de in- “
 de factum sit: quod iste nihil unquam fe- “
 cit sine aliquo quæstu, atq; præda. Quid “
 in eiusmodi re fieri potuit? quod cōmo- “
 dum est? Expectate facinus quàm vultis “
 improbum: vincam tamen expectatio- “
 nem omnium. Nomine sceleris conjura- “
 tionisque damnati ad supplicium tradi- “
 ti, ad palum alligati, repenté multis mil- “
 libus hominum inspectantibus, soluti “
 sunt, & Leonidæ illi domino redditi. “

CAP. 36. DE OCCUPATIONE.

Atque eiusmodi est dialogismus deli-

berationis: dialogismus occupationis sequitur, cum alieni consilii interrogationem occupamus, eique responsionem subjicimus. Ideoque dialogismus hic a priore parte occupatio, a posteriore subjectio dicitur: Græcè *αὐτολογία* appellatur. Occupatio ferè prosopeiam conjunctam habet: ideoque aliàs obliqua, aliàs perfecta est. Pro Amer. Credo ego vos (iudices) mirari, quid sit cum tot sum mi oratores hominesque nobilissimi se deant, ego potissimum surrexerim, &c. Tandem responsio subjungitur. Quæ me igitur res præter cæteros impulit, ut causam Sexti Roscii reciperem? quia si quis istorum dixisset, quos videtis adesse, &c. multò plura dixisse, quàm dixisset, putaretur, &c. Ego si omnia liberè dixerem, nequaquam tamè similiter oratio mea exire atque in vulgus emanare poterit. Sic Verr. I. Si quis vestrum, iudices, aut eorum qui adsunt, fortè miratur, &c. Sic pro Cæl. Si quis (iudices) fortè nunc adsit, ignarus legum, judiciorum, consuetudinis nostræ: miretur profectò. Est prolepsis hæc proœmiis valdè accommodata. Occupatio plena est, quæ plenam

proso

profopopœiam habet, pro Cæl. Dicit ali-
 quis, Hæc igitur est tua disciplina? sic tu
 instituis adolescentes? ob hanc causam
 tibi hunc puerum parens commendavit
 & tradidit, ut in amore & voluptatibus
 adolescentiam suam collocaret? & hanc
 tu vitã & studia defenderes? Ego, si quis
 (iudices) hoc robore animi, atq; hac indo-
 le virtutis ac continentia fuit, ut respue-
 ret omnes voluptates, omnemque vitæ
 suæ cursum in labore corporis, atque in
 animi contentiõe conficeret, quem non
 quies, non æqualium studia, non ludi,
 non convivia delectarent, nihil in vita
 expetendum putaret, nisi quod esset
 cum laude & cum dignitate conjun-
 ctum: hunc mea sententia divinis qui-
 busdam bonis instructum atque orna-
 tum puto. Ex hoc genere illos fuisse ar-
 bitror Camillos, Fabritios, Curios, om-
 nesque eos qui hæc ex minimis tanta fe-
 cerunt. Occupamus aliquando isto ge-
 nere cogitationem nostram, & objici-
 mus adversario, ipsumque responden-
 tem contra fingimus. Pro Quint. De re
 pecuniaria cupio contendere: non licet.
 At ea controversia est: nihil ad me atti-

” net. Causam capitis dicas oportet. Ac-
 ” cusa, ubi ita necesse est. Non (inquit) ni-
 ” si tu antè novo modo, priore loco dixe-
 ” ris. Dicendum necessario est: præstitu-
 ” endæ horæ ad arbitrium nostrum. Iudex
 ” ipse arcessetur: quid tum? tu aliquem pa-
 ” tronum invenies, hominem antiqui offi-
 ” cii, qui splendorem nostrum & gratiam
 ” negligat?

CAP. 37. DE PER-
 missione.

Ergo hæ sunt interrogationis figuræ,
 in deliberatione & occupatione. Re-
 sponso, permissione & concessione fi-
 guratur. Permissio est, cum facti cujus-
 ” piam licentia condonatur. Agrar. 2. Si
 ” quid est, quod indagaris, inveneris, ex
 ” tenebris erueris, quanquam iniquum est,
 ” tamen consume sane, quoniam commo-
 ” dum est, quoniam tu quidem attulisti.
 Aliquando ironia permiscetur.
 Æneidos. 4.

--- nunc & Jove missus ab alto
 Interpres divum fert horrida jussa per auras.
 scilicet is superis labor est, ea cura quietos
 sollicitat. neq, te teneo, neq, dicta refello.

1, se.

I, sequere Italiam v̄tis: pete regna per undas.

Ironia in sequenti exemplo apertior est. Pro Flacco: Litemus igitur Lentulo, parentemus Cethego, revocemus ejectos: nimix pietatis & summi amoris in patriam vicissim nos pœnas (s̄rita diis placet) sufferamus.

CAP. 38. DE CONCESSIONE.

Concessio est, cū dictum aliquod aut argumentum condonatur. Verr. 7. Sit sacrilegus, sit fur, sit flagitiorum omnium vitiorumque princeps: at est bonus imperator. Æneid. 10.

Italiam petiit fatis auctoribus: esto.

Æneid. 7.

Flectere si nequeo Superos, Acheronta movebo.

*Non dabitur regnis (esto) prohibere Latinis:
At trahere, atq; moras t̄tis licet addere rebus.*

Delectat hoc ornamentum in oratione præcipuè, cū id concedimus, quod ei, cui conceditur, nocet: ut sæpe fit in contentionibus & controversiis. Pro Ligario. Habes igitur Tubero (quod est accusatori maximè optandum) confiten-

„ rem reum : sed tamen hoc ita confiten-
 „ tem, se in ea parte fuisse, quate Tubero:
 „ qua virum omni laude dignum patrem
 „ tuum. Itaque prius de vestro delicto con-
 „ fiteamini necesse est, quam Ligarii ullam
 „ culpam reprehendatis.

CAP. 39. DE EPILOGO
elocutionis.

Atque hæc de ornamentis elocutio-
 nis: quæ quó plura concurrerint, eó ple-
 niorem ornatum orationis efficiant ne-
 cesse est: ut in illo exemplo Ligarianæ
 defensionis: Certé contra ipsum Cæsa-
 „ rem est congressus armatus. Quid enim
 „ Tubero, tuus ille districtus in acie Phar-
 „ falica gladius agebat? cujus latus ille mu-
 „ cro petebat? quis sensus erat armorum
 „ tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ar-
 „ dor animi? quid cupiebas? quid optabas?
 „ Hic metonymiæ variæ sunt: gladius, ar-
 „ morum, pro subjecto homine: sed me-
 „ taphoræ sunt illustriores, ardor: in pri-
 „ misque illæ sensum & actum tribuentes
 „ rebus inanimatis, gladio, mucroni, ar-
 „ mis, agebat, petebat, sensus: tum synec-
 „ pochæ, mucro pro gladio, latus pro toto
 homi

homine: tum in verbis, agebat, petebat, cupiebas, optabas, sunt epistrophæ soni: tametsi in clausula illa (mucro petebat) numerus est poëticus: denique in sententia tota, est apostrophe vehementis & instantis interrogationis. Quibus omnibus troporum figurarumque generibus sic usus Orator esse dicitur, ut Cæsari quamvis & iudici & adversario, tamen velut incantato & stupefacto, color variè mutatus sit, & libelli quidam é manibus exciderint. Illa videlicet Platonis *ῥητορικὴ* fuit, illa q̄; flexanima, dominaque summi Imperatoris oratio.

AUDOMARITAE
LÆI RHETORICÆ
LIBER SECUNDUS DE
PRONUNTIATIONE.

CAP. I: DE PRÆSTANTIA
pronuntiationis.

PROCUTIONIS (quæ prima pars facta est artis Rhetoricæ) præcepta in tropis & figuris exposita sunt: veniamus ad pronuntiationem, partem alteram institutæ artis & doctrinæ. Pronuntiatio est apta elocutionis enuntiatio. Hanc partem Rhetoricæ artis Aristoteles primus animadvertisse videri voluit, viresque maximas habere docuit exemplo histrionum, quibus agentibus, poemata longe gratiora sint, quam si poëtæ ipsi pronuntiarent. Tullius veró Oratorio tertio, cum de elocutionis ornamentis dixisset, Sed hæc ipsa (ait) omnia per-

inde sunt, ut aguntur: actio in dicendo “
una dominatur: sine hac summus orator “
esse in numero nullo potest: mediocris “
hac instructus, summos sæpe superavit. “
Huic primas dedisse Demosthenes dici-
tur, cum rogaretur, quid in dicendo esset
primum: huic secundas: huic tertias.
Quo mihi melius etiam illud ab Æschi-
ne dictum videri solet, qui cum propter
ignominiam iudicii cessisset Athenis, &
se Rhodum contulisset, rogatus a Rho-
diis, legisse fertur orationem illam egre-
giã, quam in Cresiphontem contra De-
mosthenem dixerat: qua perlecta, peti-
tum est ab eo postridie, ut legeret illam
etiam que contra a Demosthene pro Cre-
siphonte edita. Quam cum suavissima & “
maxima voce legisset, admirantibus om- “
nibus, Quantó (inquit) magis admirare-
mini, si audissetis ipsum? Ex quo satis si-
gnificavit, quantum esset in actione, qui
orationem eandem aliam esse putaret a-
ctore mutato. Et certé infantes, actionis
dignitate, eloquentiæ sæpe fructum tu-
lerunt: & disertis, deformitate agendi, multi
infantes putati sunt. Cujus rei magnum
argumentum Hortensius est, diu prin-

ceps oratorum, postea æqualis Cicero-
ni, perpetuó autem secundus: cujus ta-
men scripta tam longé abfuerunt ab il-
la vivæ eloquentiæ fama, ut appareret,
aliquid placuisse eo dicente, quod po-
stea legentes non invenerint. Quam-
obrem in hanc in primis Rhetoricæ par-
tem omnia illa Platonis Aristotelisque
probra justissimé conferentur: omnesq;
ὄψοποιίας, κομμώσεως, κολακείας, γοητείας, ψυχαγωγίας,
insidiæ in hac una parte reperientur. Ar-
tis tamen hujus tantæ magistri nobis de-
sunt, Phonsæus, Scenicus histrio, Lani-
sta, Palestrius, Demosthenes & Cicero,
id est verus orator, cujus exemplo elo-
quentiæ discipulus exerceatur. Itaq; tan-
tò majore industria hic opus est, quia ma-
gistri illi vivi nusquam sunt, tantumque
picti in libris vix apparent.

CAP. 2. DE MODERATIO-
ne vocis.

Partes pronuntiationis duæ sunt: vox,
unde pronuntiatio: & gestus, unde actio
dicitur. Atque harum partium altera ad
aures, altera ad oculos attinet, per quos
duos sensus, ad animum omnis fere co-

gnitio pervenit. Sed de voce prius: cuius bonitas optanda quidem nobis est primum: deinde quæcunque ea fuerit, tuenda & exercenda: sic ut omnia quæ proferentur sono vocis, rebus quæ dicuntur, accommodato proferantur. Vocis autem unum est generale præceptum, ne sit gravissima, neve acutissima. Nam submisso illo murmure debilitatur omnis intentio, contra autem dicere omnia clamoré, insanum est. Itaque in intermedijs interimum subimumque spatiis est consistendum. Atque ad vocem obtinendam (ait Tullius) nihil est utilius, quam crebra mutatio: nihil perniciosus, quam effusa sine intermissione contentio. Quid ad aures nostras, & actionis suavitatem, quid est vicissitudine & varietate & continuatione aptius? Itaque ad hanc vocis moderationem, Gracchus tantam scientiam & diligentiam adhibuit, ut servum Erycinum literatum hominem & peritum, post se occulto loco haberet, qui concionanti inflaret eburneola fistula sonum, quo illum aut remissum excitaret, aut a contentione revocaret. In omni quippe voce est quiddam medium: sed suum cui-

que voci: hinc gradatim ascendere vocem, utile & suave est. Nam à principio clamare, agreste quiddam est: & illud idē ad firmandum vocem est salutare. Deinde est quiddam cōtentionis extremum, quod tamen inferius est, quā acutissimus clamor: quó te fistula progredi non finet: & tamen ab ipsa contentione revocabit. Est item contrá quiddam in remissione gravissimum, quoque tanquam sonorum gradibus descenditur. Hæc varietas, & hic per omnes sonos vocis cursus, & se tuebitur, & aetioni afferet suavitatem. Sed fistulator domi relinquendus, sensus hujus consuetudinis ad usum deferendus. Ista est æquabilitas, cui contrariam *μωνοτονία* Quintilianus cum Cicero ne valde item fugiendam censet. Sed enim vocalis hujus varietatis moderatrix esse debet animi cogitatio. Hæc enim summa causa est pronuntiationis, ut vox sit animi interpret & nuntia. Sunt enim voces, ut nervi in fidibus: atq; ita sonant, ut á motu animi sunt pulsæ.

CAP. 3. DE VOCE IN SINGULIS VERBIS.

Ratio igitur vocis erit in singulis ver-
 bis, vel in tota sententia. De verborum
 autem singulorum pronuntiatione ita
 Quintilianus præcipit: Proponamus no-
 bis (ait) illud Ciceronis in oratione no-
 bilissima pro Milone principium: nón-
 ne ad singulas penè distinctiones, quam-
 vis in eadem facie, tamen quasi vultus
 mutandus est? Et si vereor (Judices) ne
 turpe sit pro fortissimo viro dicere inci-
 pientem timere. Etiam si est toto propo-
 sito contractum atque summissum, quia
 & exordium est, & sollicitum exordium:
 tamen fuerit, necesse est, aliquid plenius
 & erectius, dum dicit, Pro fortissimo vi-
 ro: quám cum, Etsi vereor, & Turpe sit:
 & Timere. Iam secunda respiratio incre-
 scat oportet, & naturali quodam conatu,
 quo minús pavidé dicimus quæ sequun-
 tur, & quo magnitudo animi Milonis o-
 stenditur. Minimeque deceat, cum Ti-
 tus Annius ipse magis de Reipubl. salute,
 quám de sua perturbetur. Deinde quasi
 objurgatio sui est, Me ad ejus causam,
 parem animi magnitudinem afferre non
 posse. Tum invidiosiora, Tamen hæc no-
 vi iudicii nova forma terret oculos. Illa

„ veró jam penè apertis (ut ajunt) tibiis:
 „ Qui quo cūque inciderint, veterem cō
 „ suetudinem fori, & pristinum morem
 „ judiciorum requirunt. Nam sequens la-
 „ tum etiam atque fufum est. Non enim
 „ corona, confessus vester cinctus est, ut
 „ solebat. Quod notavi, vt appareret, non
 „ folúm in membris cauffæ, fed etiam in
 „ articulis esse aliquam pronuntiãdi vari-
 „ etatem: sine qua nihil neque majus, ne-
 „ que minus est. Hęc Quintilianus de pro-
 „ nuntiatione singularum vocum: in qua
 „ troporum genera, si qua sunt actiuosa, re-
 „ luceant necesse est. Non enim aliter Iro-
 „ nia, neq; Metaphora illustrior & animo-
 „ fior intelligeretur.

CAP. 4. DE CANTICO VOCIS.

„ Sequitur pronuntiatio totius senten-
 „ tiæ, in qua figuræ omnis generis affectuf-
 „ que comprehenduntur. Figuræ autem
 „ verborum cū totæ sint in numerosis
 „ dimensionibus aut repetitionibus, con-
 „ tinent illum sine dubio cantum, de quo
 „ Tullius & Fabius. Est (ait in Oratore Tul-
 „ lius) in dicendo etiam quidam cantus ob-
 „ scurior, non hic é Phrygia & Caria Rhe-
 „ torum

torum epilogus, pené canticum: sed ille “
 quem significat Demosthenes & Æschi “
 nes, cùm alter alteri objiciat vocis flexi- “
 ones. Dicit plura etiam Demosthenes, “
 illumque sæpe dicit voce dulci & clara “
 fuisse. Hæc Tullius. Sequentia Fabius, “
 cùm de quodam cantico dixisset. Tales “
 sunt (ait) illæ inclinationes vocis, quas “
 invicem Demosthenes atque Æschines “
 exprobrant: non ideo improbādæ: cùm “
 enim uterque alteri objiciat, palam est, “
 utrumque fecisse. Nam neq; ille per Ma “
 rathonis, & Platearum, & Salaminis pro- “
 pugnatores recto sono juravit: neq; hic “
 Thebas sermone deflevit. Hæc Fabius, “
 unde cantum quendam orationis de vo- “
 cis flexione & suavitate adhibitum ab o- “
 ratoribus intelligimus: qui sané totus est “
 in illis verborum figuris. Sed tamen e- “
 tiam cantus ipse permiscetur cum cæte- “
 ris sententiarum figuris, cumq; totis a- “
 nimi affectibus.

CAP. 5. DE VOCIS IN-
tentione & remissione.

Sed tamen intendendæ vel remitten-
 dæ vocis in oratione tota, quæ est in ver-

bis singulis, profodia est. Acutæ exeni-
 » plum est pro Lig. Vide Cæsar, quàm non
 » reformidem, quanta lux tuæ liberalita-
 » tis & sapientiæ mihi apud te dicenti obo-
 » riatur. Quantum potero, voce conten-
 » dam, ut hoc populus Romanus exaudi-
 » at. Suscepto bello, Cæsar, gesto etiam ex
 » magna parte, nulla vi coactus, iudicio
 » meo ac voluntate ad ea arma profectus
 sum, quæ erant sumpta contra te. Et hanc
 Orator ipse contentionem vocis prædi-
 xit. Est acuminis diversa vox, & penè ex-
 tra organum, cui Græci nomen amaritu-
 dinis dederunt, supra modum ac pene na-
 turam vocis humanæ acerba: ut cum po-
 pulus acclamatione adversa Ciceronem
 » pro Rabirio agentem turbaret: Nihil (ait)
 » me clamor iste commovet, sed consola-
 » tur, cum indicat esse quosdam cives im-
 » peritos, sed non multos. Nunquam (mi-
 » hi credite) populus Romanus hic, qui si-
 » let, Consulem me fecisset, si vestro cla-
 » more perturbatum iri arbitraretur. Quã-
 » tó jam levior est acclamatio? Quin conti-
 » netis vocem, indicem stultitię vestræ, te-
 » stem paucitatis. Prima illa sunt lentiora:
 postrema vocis amaritudinem illam ha-
 bent.

bent. Exēplum gravis & plenæ vocis est
 Phil. 2. Si inter cœnā in tuis immanibus
 poculis accidisset, quis non turpe duce-
 ret? In cœtu veró populi Romani, publi-
 cum negocium gerens, magister equi-
 tum, cui ructare turpe esset, is vomens,
 frustis esculentis vinum redolentibus,
 gremium suum, & totum tribunal im-
 plevit. In redditione collationis, produ-
 cenda sunt omnia, trahendæ vocales, a-
 perierendę fauces, quo major quám antea,
 fœditas exprimatur. Vocis autem circū-
 plexæ & moderatæ exemplū est pro Lig.
 Quid enim Tubero, tuus ille districtus
 in acie Pharsalica gladius agebat? cujus
 latus ille mucro petebat? qui sensus erat
 armorum tuorum? quæ tua mens? ocu-
 li? manus? ardor animi? quid cupiebas?
 quid optabas?

CAP. 6. DE VOCE AFFECTUUM.

Atque hæc communia affectuum fe-
 ré omnium: specialia quædam sunt in sin-
 gulis affectibus, quorum pulsum tactum
 que voces exprimunt. Itaque in alio af-
 fectu, vocis aliud genus est. Qua de re
 jam ante Aristotelem Thrasymachus

ἐλέοις quædam præceperat: nec Aristoteles primus videtur id animadvertisse, præsertim cū ab eo Thrasymachus hac de re appelletur. In miseratione igitur, vox erit flexibilis, plena, interrupta, flebilis: ut in illo Gracchanæ orationis loco: Quó me miser conferam? quò veritam? in Capitoliumne? at fratris sanguine redundat: an domum? matrémne, ut miseram lamentantemque videam, & abjectam? Quæ a Graccho Tullius ait aëta sic esse oculis, voce, gestu, inimici ut lachrymas tenere non possent. In iracundia vox contraria est, acuta, incitata, crebró incidens, Philipp. 2. O præclaram illam eloquentiam tuam, cum es nudus concionatus. Quid turpius? quid fœdus? quid suppliciis omnibus dignius? num expectas dum te stimulis fodiam? Hæc te, si ullam partem habes sensus, lacerat, hæc te cruentat oratio. Vereor ne imminuam summorum virorum auctoritatem & gloriam: dicam tamen dolore commotus: Quid indignius, quam vivere eum, qui imposuerit diadema, cū omnes fateantur jure interfectum esse, qui abjecerit? Talem vocem requirit reticen-

ticentia illa:

Jam cælū terramq; meo sine numine v̄ti, &c.

In metu & verecundia contractus & hæsitans sonus est. Terent. Eun.

Totus Parmeno tremo horreoque, postquam aspexi hanc.

Talis vox Ciceronis fuit in plerisque exordiis: ut pro Dejotaro etiam significatur: Cū in omnibus causis gravioribus, C. Cæsar, initio dicendi commoveri soleam vehementius, quam videtur vel usus, vel ætas mea postulare: tum in hac causa ita me multa perturbant, ut quantum mea fides studii mei afferat ad salutem Regis Dejotari defendendam, tantum facultatis timor detrahat. In voluptate, tenerum, lene, effusum, hilaratum vocis genus optatur. Qualis est illa vox Æneæ, pictum in tapetis Trojæ excidium intuentis:

Constitit, & lachrymans, Quis jam locus (inquit) Achate,

Quæ regio in terris nostri non plena laboris?

En Priamus: sunt hic etiam sua præmia laudi:

Sūt lachrymæ rerū, & mentē mortalia tægūt.

Solve metus: feret hæc aliquā tibi fama salutē.

Dolor sine commiseratione, grave quid

G

dam & imo pressu ac sono obductum re-
 22 quirit. In Pison. Meministi cœnum, cūm
 22 ad te quinta feré hora, cum C. Pisone ve-
 22 nissem, nescio quo e gurgustio te prodi-
 22 re, involuto capite soleatum? & cūm isto
 22 ore foetido teterrimam nobis popinam
 22 inhalasses, excusatione te uti valetudinis,
 22 quód diceres vinolentis te quibusdam
 22 medicamentis solere curari? quam nos
 22 causam cūm accepissemus, (quid enim
 22 facere poteramus) paulisper stetimus in
 22 illo ganearum tuarum nidore atque fu-
 22 mo, unde tu nos cūm improbissimé re-
 22 spondēdo, tum turpissimé eructando eje-
 22 cisti? In blandiēdo, faciēdo, satisfaci-
 endo, rogando, levis vox & summissa est.
 Æneid. 4.

*Mene fugis? per ego has lachrymas, dextrāq;
 tuam, te*

*(Quādo aliud mihi jā miseræ nil ipsa reliqui)
 Per connubia nostra, per inceptos hymenæos:
 Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quidquā
 Dulce meum: miserere domus labētis, et istam
 Oro (si quis adhuc precibus locus) exue mentē.
 Atque hæc de vocis & in singulis verbis
 & in totis affectibus, moderatione: ad
 quam exercendam, optimum esse censet*

Fabi-

Fabius ediscere quàm maximè varia,
 quæ flexus omnes habeant, eaque quo-
 tidie ita dicere, ut agimus, ut simul in o-
 mnia paremur. Sic Cicero vitium huic
 moderationi contrarium emendavit.
 Omnia enim sine remissione, sine varie-
 tate, vi summa vocis, & totius corporis
 contentione dicebat. Sed peragrata Græ-
 cia & Asia, omnium generum Rhetori-
 bus auscultatis, & ad hoc remedium ad-
 hibitis, tandem non modò exercitior,
 sed propè mutatus rediit. Medicina ta-
 men ista continuata est diutiùs, ut à cœ-
 na post Solis occasum frictions, & cer-
 torum spatiorum inambulationes tene-
 rentur. Recreandæ vocolæ causa neces-
 se est mihi ambulare: scribit jam ætate
 gravis, ad Atticum. Quintilianus huc
 adjungit unctiones, temperantiam vene-
 ris & victus.

CAP. 7. DE PRÆSTANTIA
actionis

Haftenus de voce: actionis lex & ge-
 stus superest (quam Quintilianus chiro-
 nomiam appellat) virtutis multò majo-
 ris, quàm ulla vox esse possit. In iis enim

omnibus, quæ sunt actionis, inest quædam vis à Natura data: quare etiam hac imperiti, hac vulgus, hac deniq; barbari maxime commoventur: verba enim neminem movēt, nisi eum, qui ejusdem linguæ societate conjunctus est: sententiæque sæpe acutæ, non acutorum hominum sensus prætervolant. Actio, quæ præ se motum animi fert, omnes movet: iisdem enim omnium animi motibus concitantur, & eos iisdem notis, & in aliis agnoscunt, & in se ipsi judicant. Argumento magno est Pantomimus, qui solo gestu, sine voce, omnia spectantibus significat: ut gestus in tanta per tot gentes linguarum diversitate, tanquam communis hominum sermo esse videatur. Imó veró etiam bestiarum, quæ signis affectus suos enuntiant: quin etiam rerum inanimatarum: sic enim picturæ & imagines tacitæ loquuntur. Ita q; gestus, sermo corporis & eloquentia rectè à Cicero nominatur: in eoque summum studium duo summi oratores Demosthenes & Cicero posuêre. Demosthenes speculum grande intuens, componebat actionem & gestum corporis: & quâvis ful-

fulgor ille sinistras imagines redderet: suis demum oculis, quod efficeret, credit. Quinetiam Satyrum histrionem ad eas artes magistrum adhibuit. Et Cicero histrionibus quoque hujus doctrinæ magistris, Roscio Comædo, & Æsopo Tragoædo usus est. Chironomiã veró Quintilianus author est ab heroicis usq; temporibus repetitam, ab ipso etiam Socrate probatam, à Platone quoque in parte civilium positam virtutum. Quare nec Aristoteles primus id animadvertit.

CAP. 8. DE GESTU TOTIUS corporis.

Lex una hic summa est, ut omnes vocis flexiones subsequatur gestus, non hic verba exprimens Scenicus, sed universam rem & sententiam non demonstratione, sed significatione declarans, laterum inflexione hac forti & virili, non ab scena & histrionibus, sed ab armis, aut etiam à palæstra. Trunco igitur totius corporis orator se ipsum moderetur, & virili laterum flexione, gestumque magis ad sensus, quàm ad verba accommodet. Motus gesticulationibus ridiculus est.

G iij

Sextus Tiryus tam solutus & mollis in gestu fuit (sicut est in Bruto) ut saltatio quædam nasceretur, cui Tiryus nomen esset: & Hortensius, tanquam histrio, appellatus gesticularia Dionysia, notissimæ saltatriculę nomine, ut apud Gellium est, & nominatim à Cicerone dictum, in motu & gestu plus artis habuisse, quàm esset oratori satis. Sed in his immoderatum studium reprehenditur: status veró corporis sit secundum naturam erectus & excelsus: Etenim Natura

*Os homini sublime dedit, cælumque tueri
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.*

Contraria autem mutatio & vacillatio, quàm indecora sit, Curionis motus ille argumento est, quem Julius (ut est in Bruto) in perpetuum notavit, cum ex eo in utramq; partem toto corpore vacillante quæsivit, quis loqueretur é liatre, & Qu. Sicynius, homo impurus, sed admodum ridiculus. Is cum Tribun. Pleb. Curionem & Octavium Consules produxisset, Curioque multa dixisset sedente Cn. Octavio collega, qui devinctus erat fasciis, & multis medicamentis, propter dolorem artuum, delibutus: Nunquam

(in-

(inquit) Octavi, collegæ tuo gratiam referes, qui nisi se suo more jactavisset, hodie te istic muscæ comedissent.

CAP. 9. DE GESTU CAPITIS,
frontis & oculorum.

Atque hæc de corporis universi gestu: partium item sua quædam ratio est, & quidem præcipua capitis, cum illo corporis statu consentientis. Demisso capite humilitas & modestia significatur: & hoc gestu Poeta verecundiam Reginae exprimit. *Æneid. 1.*

Tum breviter Dido vultū demissa, profatur.

Eundem modestiæ gestum proponit Homerus Vlyssis exemplo, quem dicit stetitisse oculis in terram defixis, immotoque sceptro, prius quàm illam eloquentiæ procellam effunderet: eoque gestu par est Ciceronis timorem in principiis significatum esse: quinetiam id testificatur oratione illa, *Cum in omnibus causis, C. Cæsar. &c. Aspectus vertitur eodem, quó gestus corporis: exceptis, quæ aut damnanda, aut removenda sint, ut videamur averfari. Æn. 3.*

---Dii, talem terris avertite pestem.

G iiii

Æn. I. Haudequidem tali me dignor honore.

Solo tamē capite gestum facere, aut frequenter facere, vitiosum scenicis doctoribus visum est: frontem ferire in dolore, Ciceroni videtur oratorium, Fabio autem scenicū. Sed in ore ac vultu sunt omnia: in eo autem ipso dominatus est omnis oculorum. Vultus autem imago est animi, indices oculi. Quare cū effeceris, ne quid ineptum aut vultuosum sit, tum oculorum magna debet esse moderatio: qui quot animi motus sint, tot significationes & commutationes habent. Tullius in Pisone cavillatur oculorum motum. Cū esses interrogatus (ait) quid sentires de Consulatu meo: gravis author Calatinus, credo, aliquis aut Africanus, aut Maximus, & non Cæsonius semiplacentinus, Calventius: respōdes, altero ad frontem sublato, altero ad mentum depresso supercilio, crudelitatem tibi non placere. Qualis illa nimirum comici patris, interim concitati, interim lenis persona est: similis enim est inæqualitas. Narium, labrorum, menti, cervicium, humerorum vitia magis notantur. Humeros jaçtabat Demosthenes:

nes: sed hoc vitiū ita dicitur emendasse: ut cū in angusto quodam pulpito stans diceret, hasta humero dependens immi-neret: ut si calore dicendi vitare id exci-disset, offensione illa commoneretur.

CAP. IO. DE GESTU BRA-
chy, manus, digitorum.

At brachiū procerius projectum, qua-si quoddam telum orationis est: conti-nuosque ac decurrentes locos maxime decet, & cum speciosius quiddam uberi-usque dicendum est: sicut illud, Saxa at-
que solitudines voci respondent: expa-
tiatur in latos, & ipsa quodammodo se-
cum militari isto gestu fundit oratio. Si-
nistrum veró brachium, si quid eo agen-
dum sit, eo usque allevandum est, ut qua-si normalem angulum faciat. Manus au-
tem minus arguta, digitis subsequens
verba, non exprimens, tantum potest,
ut sine hac trunca videatur actio. Nam
cæteræ partes loquentem adjuvant: ma-
nus propè ipsa loquitur. Hinc Persianū
illud Satyr. 4.

Ergo ubi commota fervet plebecula bile:
Fert animos calida fecisse silentia turba,

Majestate manus. Sinistra autem sola, nunquam gestum facit: dextræ sese frequenter accommodat. Sic junctis manibus addubitatio illa Gracchana agenda est: *Quó me miser conferam, &c.* Quantum veró sit junctarum manuum gestus, exemplum poëtæ demonstrat. *Æneid. i. Ingemit, & duplices tēdens ad sidera palmas Talia voce refert: O terque quaterque beati, Quæis ante ora patrum, Trojæ sub mœnibus al-*
Contigit oppetere: --- (tis,
 Hic Poeta gestum præmonstravit. Manus veró complodere, est scenicum. Atque hæc de universa manu: in cujus digitis, singularis gestus quidam est: atque ille in primis maximé communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur explicatis tribus, duoque mediæ sub pollicem veniunt: & gestus est instantior, & tribus pollice pressis, index ille (quo Crassum in exprimendo animi dolore atque impetu scienter usum significat Antonius) explicare solet. Is in improbrando & indicando (unde ei nomen est) alternata ac spectante humerum manu paulum inclinatus affirmat: versus in terram urget: aliquando pro numero u-
 nita-

nitatis est. Est autem & ille verecundæ orationi aptissimus, quo quatuor primis leviter in summum coëuntibus digitis, non procul ab ore, aut pectore fertur ad nos manus, & deinde prona ac paululum prolata laxatur. Quintilianus credit hoc modo cœpisse Demosthenem in illo pro Ctesiphonte timido summissoque principio: sic item formatam Ciceronis manum, cum diceret: Si quid est in me ingenii (Judices) quod sentio, quàm sit exiguum, &c. Atque digitorum gestus tam insignis est: vetat tamen Tullius, ne ullæ sint argutiæ digitorum, ne ad numerum cadat articulus. Fit & ille habitus, qui pacificator in statuis solet esse, qui inclinato in humerum dextrum, capite, brachio ab aure proteso manum infesto pollice extendit: qui quidem maximè placuit iis, qui se dicere sublata manu jactabant.

CAP. II. DE GESTU PECTORIS, FEMORIS, PEDIS.

In cæteris vitia ferè notata sunt: ut pectus ac ventrem projicere: cædere etiam pectus, Fabio scenicum est. At fe-

mur ferire (quod Athenis primus fecisse creditur Cleon) usitatum, & indignatos decet, & excitat auditorem. In pedibus veró status & incessus observatur. In dextrum ac lævum latus vacillare, alternis pedibus insistendo, ridiculum est. Supplatio tamen pedis in contentionibus & incipiendis & finiendis est opportuna. Incessus permissus est oratori, sed rarus, & tantum in causis publicis, ubi suggestum amplum & spatiosum est: ubi etiam multi sunt Iudices: proindeque in senatu, ubi plures, & in concione. ubi longé plurimi. Discursare tamen ineptissimum: urbaneq; Flavius Virginius interrogavit de quodam suo antisophiste, quot millia passuum declamasset.

Atque hæc de corporis gestu, qui magnis Oratoribus instrumentum eloquentiæ prorsus admirabile fuit: quin adversus oratores, hujus ipsius artificii fastidiosos contemptores, argumentum hinc sumptum est. Nam cum Tullius adversus Callidium, hæresis illius oratorem diceret, pro argumento refutationis posuit, quod veneni sibi comparati causam tam soluté egisset, tam leniter, tam oscitanter

tanter, tam sine corporis gestu. Tu, Mar-
 ce Callidi (inquit) nisi fingeres, sic age-
 res? præsertim cum ista eloquentia, alie
 norum hominum pericula defendere a-
 cerrimè soleas, tuum negligeres? ubi do-
 lor? ubi ardor animi? qui etiam ex infan-
 tium ingeniis elicere voces & querelas
 solet? nulla perturbatio animi, nulla cor-
 poris: frons non percussa, non femur: pe-
 dis (quod minimum est) nulla suppositio.
 Itaque tantum abfuit, ut inflammares no-
 stros animos, somnum isto loco vix tene-
 bamus. Sic Tullius Callidium in ipso fo-
 ro, tanquam in aliquo Rhetoricæ ludo
 condiscipulum, non satis in arte, quam
 profiteretur, attentum & consideratum
 vellicavit.

R H E T O R I C Æ A U-
 D O M A R I T A L Æ I

FINIS.

INDEX CAPITUM

IN DUOS AUD. TA-

LÆI RHETORICÆ

LIBROS.

CAP.		PAG.
1	<i>Quid Rhetorica, & quantas habeat vi- res.</i>	11
2	<i>Quid Tropus, κατὰ χεῖρας, ὑπερβολή, ἀλληγορία</i> 12	
3	<i>Metonymia causse quid</i>	14
4	<i>Metonymia effecti quid</i>	16
5	<i>Metonymia subjecti quid</i>	17
6	<i>Metonymia adjuncti quid</i>	19
7	<i>Ironia quid</i>	22
8	<i>Metaphora quid</i>	24
9	<i>Synecdoche membri quid</i>	27
10	<i>Synecdoche speciei quid</i>	28
11	<i>Synecdoche integri quid</i>	30
12	<i>Synecdoche generis quid</i>	31
13	<i>Troporum epilogus</i>	32
14	<i>Figura quid, & quid figura dictionis</i>	33
15	<i>Dimensio sonorū poetica vel oratoria</i>	35
16	<i>Metrum quid, ejusq; primi autores</i>	37
17	<i>Numerus oratorius qd, & ejus origo</i>	40
18	<i>quomodo observatus</i>	42
		19 Epi-

INDEX

19	Epizeuxis soni & dictionis	48
20	Anadiplosis quid	50
21	Climax quid	51
22	Anaphora seu relatio quid	ibid.
23	Epistrophe seu conversio quid	53
24	Epanalepsis seu resumptio quid	55
25	Epanodus seu regressio quid	56
26	Paronomasia quid	ib.
27	Polyptoton quid	57
28	Quid figura sententiae, & quas vires habeat ad movendum prae venustate figuræ dictionis	58
29	Exclamatio quid	60
30	Epanorthosis quid, & quã varius usus	64
31	Aposiopesis quid	65
32	Apostrophe quid	66
33	Prosopopœia quid, quantaque & audacia & prudentia	69
34	Addubitatio quid, & quanti usus	75
35	Communicatio quid	77
36	Occupatio quid	79
37	Permissio quid	82
38	Concessio quid, & cuius usus	83
39	Tropi, & figuræ quo plures concurrunt, tantò plus efficiunt	84

INDEX.

IN LIBRUM SECUNDUM.

1	Pronuntiatio quid	86
2	Pronuntiationis partes, vox & gestus	88
3	Vocis ratio in singulis verbis	90
4	Vocis cantus á Cicerone, Demosthene, Æschine, Quintiliano	92
5	Vocis intentio & remissio quid	93
6	Vox affectuum á Thrasmachio primùm observata, non ab Aristotele	95
7	Actionis lex chironomia, & præstantia	100
8	Gestus subsequatur vocem	101
9	Gestus capitis in modestia & metu	103
10	Gestus brachii tanquam teli ubi deceat	105
11	Gestus pectoris, ferè scenicus	108

FINIS.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

Fb 365

ULB Halle 3
004 331 184

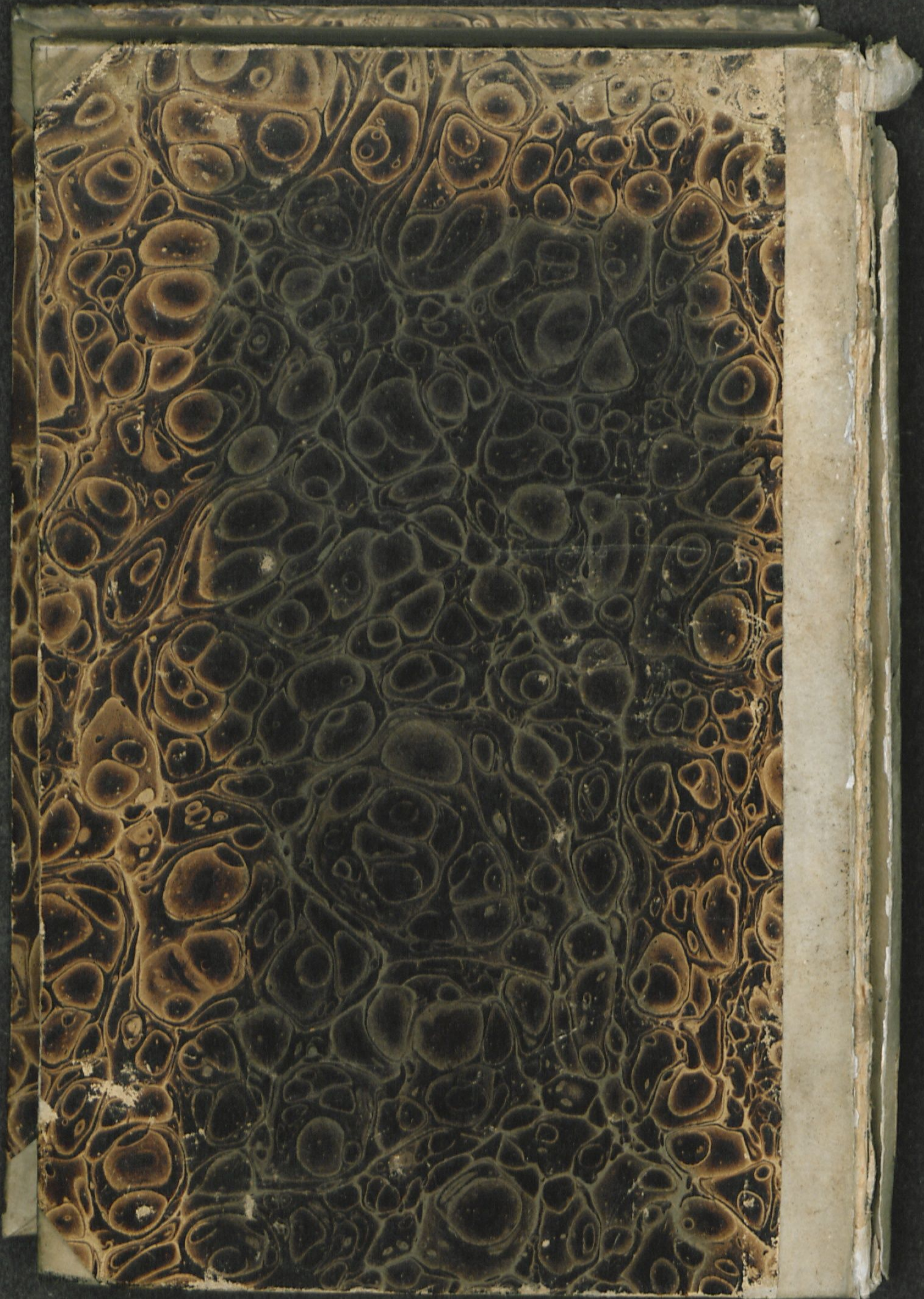

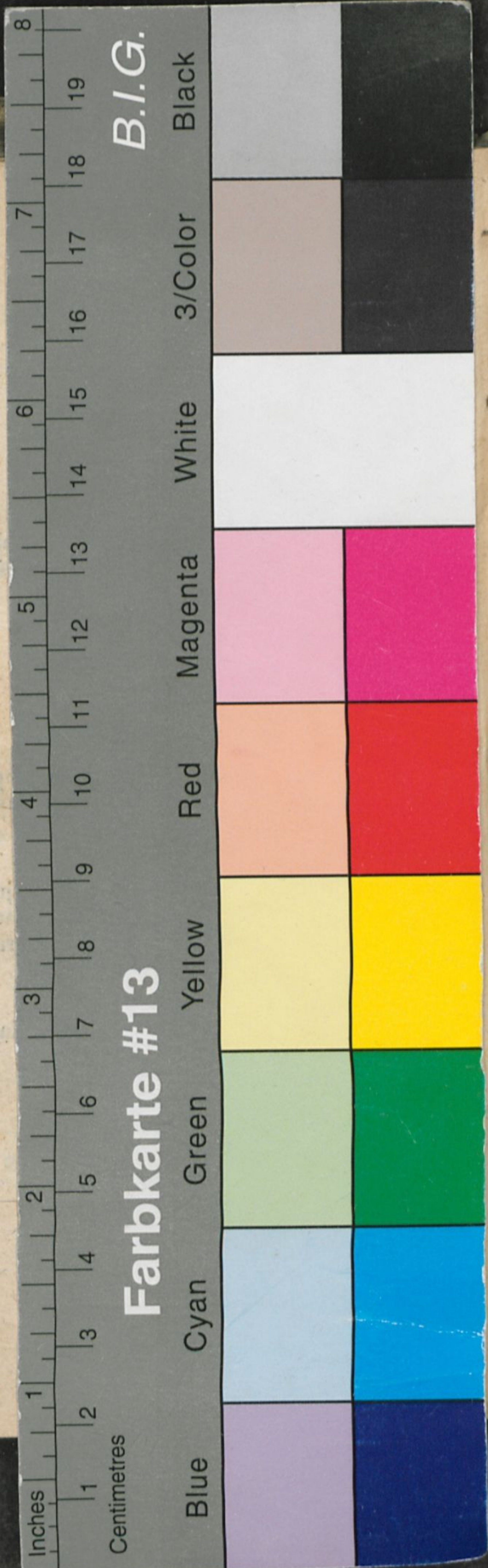
f

h.

h.c.

AUDOMARI TALÆI
RHETORICA,
E
P. RAMI REGII PRO-
FESSORIS PRÆLE-
CTIONIBUS OB-
SERVATA.

*Cui præfixa est epistola, quæ Lectorem de
omnibus utriusq; Viri scriptis prope-
diem edendis commonefacit.*

FRANCOFURTI.
Apud Andream Wechelum,

1577.

